

АЙЗЪК АЗИМОВ ПРИМАМКАТА

Превод от английски: Крум Бъчваров, 1996

chitanka.info

1.

Корабът „Трите G“ безмълвно проблесна от небитието на хиперпространството в целостта на пространство-времето. Той изплува в светлината на огромния звезден куп на Херкулес.

Внимателно се уравни в космоса, обкръжен от слънца, слънца и още слънца, всяко от които беше в центъра на гравитационно поле, притеглящо малкия метален мехур. Но корабните компютри се бяха справили добре и той се държеше твърдо на мястото си. Беше на едnodневно пътуване — обикновено космическо пътуване — в системата Лагранж.

Този факт имаше различно значение за отделните хора на борда на кораба. За екипажа това беше още един ден работа, още една надница за едnodневен полет, а после почивка на брега. Планетата, към която пътуваха, беше необитаема, но почивката на брега можеше да е приятно преживяване, дори на някой астероид. Те не се затормозяваха с възможните разлики в мненията на пътниците.

Всъщност, екипажът се отнасяше доста презрително към пътниците и ги избягваше.

Празноглавци!

Такива си и бяха — всички, с изключение на един. Учени, с по-меки думи — при това хетерогенна компания. Най-близкият аналог на разпространеното в този момент чувство беше крайното безпокойство за уредите им и смътното им желание за последна проверка.

И навярно съвсем слабо усилване на напрежението и тревогата. Планетата *беше* необитаема. Всеки твърдо бе изразявал съгласието си с това мнение по няколко пъти. И все пак мислите на всеки човек са си негови собствени.

Що се отнася до един необикновен човек на борда на кораба — не член на екипажа, а всъщност не и учен, — най-силното му чувство беше върховна умора. Той болнаво раздвижваше краката си и се опитваше да се справи с последните остатъци от космическата болест. Казваше се Марк Анунцио, вече бе на легло от четири дни и почти не

се хранеше, докато корабът се вмъкваше и измъкваше от Вселената, прескачайки светлинни години в космоса.

Но сега не се чувстваше чак толкова уверен в предстоящата смърт и трябваше да отвърне на призивите на капитана. По своя неразбираем начин Марк негодуваше срещу тези призови. Беше свикнал да прави всичко по свой собствен начин, да вижда онова, което чувстваше, че вижда. Кой беше капитанът, че да...

Желанието да разкаже за това на д-р Шефийлд не го оставяше.

Но Марк бе любопитен и знаеше, че ще трябва да отиде.

Това беше големият му порок. Любопитството!

Пък и се бе случило така, че то беше негова професия и призвание в живота.

2.

Капитан Фолънбий от „Трите G“ беше твърдоглав човек. Именно така обикновено мислеше за себе си. И преди беше правил финансирани от правителството полети. Поради една причина — бяха доходни. Конфедерацията не се пазареше. Това означаваше пълен ремонт на кораба всеки път, подмяна на дефектните части, либерални условия за екипажа. Беше добра сделка. Адски добра сделка.

Този полет, разбира се, бе малко по-различен.

Не ставаше дума конкретно за сбирщината от пътници, които беше взел на борда. (Очаквал бе темпераментна, избухлива и непоносима глупост, но се оказа, че празноглавците бяха почти съвсем нормални хора.) Не ставаше дума за това, че половината от кораба му бе разрушен и възстановен в онова, което договорот наричаше „универсална лаборатория с централизиран достъп“.

Всъщност — и мисълта му бе неприятна — ставаше дума за Млади, планетата, която се виждаше пред него.

Екипажът не знаеше, разбира се, но той, самият той, с твърдата си глава и прочие, започваше да намира проблема за неприятен.

Но само започваше...

За момента, каза си той, го дразнеше именно този Марк Анунцио, ако това беше името му. Капитанът плесна с опакото на ръката си другата си длан и гневно се замисли за него. Широкото му, кръгло лице се зачерви от раздразнение.

Нахалство!

Някакво момче на не повече от двайсет, без положение сред пътниците, за което да знаеше, да поиска подобно нещо.

Какво се криеше зад привидните факти? Поне това трябваше да се оправи.

В сегашното си настроение му се искаше да го оправи като сграбчи за яката едно яке и скръцне със зъби, но по-добре не... по-добре не...

В края на краищата, беше любопитно, че Конфедерацията на Световете финансира такъв полет и един двайсетгодишен, свръхлюбопитен досадник можеше да е съставна част от тази странност. За какво ли беше на борда? Този д-р Шефийлд, например, изглежда нямаше работа, а се правеше на бавачка на момчето. За какво бе всичко това? Кой беше този Анунцио?

Бе страдал от космическа болест през цялото пътуване или това беше просто начин да си стои в кабината...

Появи се светлинен сигнал, когато на вратата се позвъни.

Трябваше да е момчето.

Спокойно сега, каза си капитанът. Спокойно сега.

3.

Марк Анунцио влезе в кабината на капитана и облиза устните си в безплоден опит да се избави от горчивия вкус в устата си. Чувстваше главата си празна, а сърцето си — натежало.

За момента трябваше да се откаже от служебния статус, който имаше на Земята.

Помисли си с копнеж за собствената си, позната квартира — малка, но лично негова и отговаряща на собствения му характер. Имаше само легло, бюро, стол и килер, но притежаваше свободен достъп до цялата Централна библиотека. Тук нямаше нищо. Беше си мислил, че на борда ще има какво да научи. Никога по-рано не се бе качвал на кораб. Но не беше очаквал ден след ден да страда от космическа болест.

Носталгията му беше толкова силна, че му идваше да заплаче. Мразеше се, защото знаеше, че очите му са зачервени и влажни и че капитанът ще види това. Мразеше се, защото не беше висок и едър, защото приличаше на мишка.

С една дума, това си беше. Имаше мишо-кестенява коса, отличаваща се единствено с меката си правота, тясна, изтеглена брадичка, малка уста и остър нос. Трябваша само по пет-шест тънки косъмчета от всяка страна на носа му, за да бъде илюзията пълна. А и беше висок под средния ръст.

Тогава забеляза звездното поле в илюминатора на капитана и дъхът му секна.

Звезди!

Звездите така, както никога не ги бе виждал.

Марк никога преди не бе напускал планетата Земя. (Д-р Шефийлд му каза, че именно затова се е разболял от космическа болест. Марк не му повярва. Беше прочел в петдесет различни книги, че космическата болест е психогенна. Дори д-р Шефийлд се опитваше да го лъже понякога.)

Никога преди не беше напуснал Земята и бе свикнал със земното небе. Бе привикнал да вижда две хиляди звезди, пръснати из небесната сфера, като само десет от тях бяха от първа величина.

Но тук те бяха бясно претъпкани. Само в това малко квадратче имаше десет пъти по броя на звездите в земното небе. И колко ярки!

Той жадно определи конфигурацията на звездите в ума си. Тя го поразяваше. Знаеше изчисленията за Херкулесовия куп, разбира се. Той се състоеше от между един и десет милиона звезди (досега все още не бе правено точно преброяване), но изчисленията са едно, а звездите — съвсем друго.

Прииска му се да ги преброи. Това бе внезапно изпълнило го желание. Беше любопитен за броя им. Чудеше се дали всички имаха имена — ако за всички тях имаше астрономически данни. Я да видим...

Броеше ги в групи по стотици. Две — три — би могъл да използва само мисловния модел, но искаше да наблюдава действителните физически обекти, които бяха толкова плашещо красиви — шест — седем...

Енергичният глас на капитана долетя до него и го върна във вътрешността на кораба.

— Г-н Анунцио. Приятно ми е да се запозная с вас.

Марк вдигна поглед, сепнат и гневен. Защо прекъсваха броенето му?

— Звездите! — раздражено извика той и посочи.

Капитанът се обърна да погледне.

— Какво „звездите“? Има ли им нещо?

Марк погледна широкия гръб на капитана и прекалено големия му задник. Погледна към сивото стърнище, което покриваше главата му, към двете широки длани с дебели пръсти, стиснати на гърба и премига ритмично към блестящия пластекс на якето му.

„Какво го е грижа за звездите? Интересуват ли го размерът, яркостта и спектралният им клас?“ — помисли си Марк.

Долната му устна потрепери. Капитанът беше просто един от нонкомпосите^[1]. Всички на кораба бяха нонкомпоси. Точно така ги наричаха в Службата. Нонкомпоси. Всичките. Не биха могли да повдигнат на куб петнайсет без компютър.

Марк се почувства много самотен.

Той се избави от чувството (безполезно беше да се опитва да обяснява) и каза:

— Звездите там са толкова нагъсто. Като грахова супа.

— Само на вид, г-н Анунцио. (Капитанът произнасяше името му „Анунсио“ вместо „Анунцио“ и звукът стържеше в ушите на Марк.) — Средното разстояние между звездите в най-плътния куп е над една светлинна година. Много пространство, а? Обаче изглеждат нагъсто. Признавам. Ако лампите бяха изгасени, щяха да блестят като трилион гишолмски точки в осцилиращо силово поле.

Но не предложи да изгаси лампите, а Марк нямаше намерение да го моли за това.

— Седнете, г-н Анунцио — покани го капитанът. — Няма смисъл да стърчите, а? Пушите ли? Имате ли нещо против да запаля? Съжалявам, че не можахте да дойдете сутринта. Имаше чудесен изглед от Лагранж I и II на шест пространство-часа. Червено и зелено. Като светофар, а? Липсвахте ни през цялото пътуване. Космическите крака имат нужда от закаляване, а?

Той излайваше своите „а“-та с висок тон, който дяволски дразнеше Марк.

— Сега съм добре — тихо рече Марк.

Изглежда, че капитанът намери това за незадоволително. Той издиша дима на пурата си и се втренчи надолу към Марк, сбърчил вежди над очите си.

— Във всеки случай се радвам да ви видя — бавно каза той. — Да се запознаем малко. Да си стиснем ръцете. „Трите G“ е бил на доста полети, платени от правителството. Няма проблем. Никога не е имало проблеми. Не бихме искали проблеми. Разбирате ме.

Марк не го разбираше. Беше се уморил да се опитва. Очите му жадно се отместиха назад към звездите. Конфигурацията мъничко се бе променила.

Капитанът срещна за миг погледа му. Беше намръщен и раменете му потрепнаха, като че ли щеше да ги свие. Той се приближи до пулта за управление и металът като гигантски клепач се плъзна върху илюминатора.

Марк яростно подскочи и изпищя:

— Какво правиш? Аз ги броя бе, глупак такъв.

— *Броите...* — Капитанът се изчерви, но запази любезността на гласа си. — Съжалявам! Трябва да обсъдим един малък делови въпрос. Той леко наблегна на думата „делови“.

Марк знаеше какво има предвид.

— Няма какво да обсъждаме. Искам да видя бордовия дневник. Обадох ти се още преди часове, за да ти кажа това. Бавиш ме.

— Хайде да ми кажете защо искате да го видите, а? — рече капитанът. — Никога по-рано не са ме молили. С каква власт разполагате вие?

Марк почувства удивление.

— Мога да разглеждам всичко, което поискам. Аз съм от Службата по мнемоника.

Капитанът силно издиша дима на пурата си. (Беше от специален клас, произведен за използване в космоса и в затворени космически обекти. Съдържаше оксидант, за да не се изразходва атмосферният кислород.)

— И какво от това? — предпазливо попита той. — Никога не съм чувал за нея. Какво представлява?

— Служба по мнемоника, това е всичко — възмутено отвърна Марк. — Работата ми е да разглеждам и да питам за всичко, за което поискам. И имам правото да го правя.

— Не можете да гледате дневника, ако аз не искам.

— Мнението ти е без значение, *нонкомпос* такъв.

Хладнокръвието на капитана се изпари. Той яростно захвърли пурата си и я стъпка, а после я вдигна и внимателно я натика в отвърстието за пепел.

— В името на Галактиката, какво значи това? — попита той. — Кой сте вие, в края на краищата? Таен агент? Какво става? Кажете ми го направо. Веднага.

— Казах ти всичко, което трябваше.

— Няма какво да крия — рече капитанът, — но си имам права.

— Нямах какво да криеш ли? — изскърца Марк. — Тогава защо този кораб се нарича „Трите G“?

— Така се казва.

— Хайде-хайде. Няма такъв кораб със земна регистрация. Знаех го още преди да тръгнем. Изчаках да те попитам.

Капитанът премига.

— Официалното му име е „Джордж Г. Грънди“^[2]. Но всички го наричат „Трите G“.

Марк се изсмя.

— Добре тогава. А след като видя бордовия дневник, искам да разговарям с екипажа. Имам това право. Попитайте д-р Шефийлд.

— И с екипажа, а? — кипна капитанът. — Хайде да поговорим с д-р Шефийлд, а после да те затворим в кабината ти, докато кацнем. Пале!

Той грабна вътрешния телефон.

---

[1] На английски и трите имена се пишат с „G“. — Бел.прев. ↑

[2] На английски и трите имена се пишат с „G“. — Бел.прев. ↑

4.

Научните членове на екипажа на „Трите G“ бяха малко на брой поради работата, която имаха и бяха млади. Навярно не толкова млади, колкото Марк Анунцио, който беше сам по себе си уникален, но дори най-възрастният от тях, Иманюъл Джордж Саймън (астрофизик), не беше навършил трийсет и девет. А с тъмната си, неоредяла коса и с големите си, искрящи очи той изглеждаше още по-млад. Естествено, искренето на очите му се дължеше отчасти на контактните лещи, които носеше.

Саймън, който сигурно отдаваше прекалено голямо значение на относителната си възраст и на факта, че е титуляр на експедицията (факт, който повечето от другите бяха склонни да пренебрегват), обикновено се правеше, че не гледа драматично на мисията. Той прокара осеяната с точки лента между пръстите си и я остави да се навие обратно на шпулата си.

— Свършила е — въздъхна той и се намести на най-мекия стол в малкия пътнически салон. — Нищо.

Той погледна към последните цветни снимки на двете звезди от системата Лагранж и остана сляп за тяхната красота. Лагранж I, по-малък и по-горещ от собственото слънце на Земята, беше искрящо зелено-син, с перлена зелено-жълта корона, която го обкръжаваше като златен обков на смарагд. Изглеждаше голям колкото лещено зърно или топче от лагер. Малко по-далеч (според снимката) беше Лагранж II. Изглеждаше два пъти по-голям от Лагранж I поради положението му в космоса. (Всъщност, диаметърът му беше само четири пети, обемът му — половината, а масата две трети от тези на Лагранж I.) Оранжево-червеният му цвят, към който филмът беше сравнително по-слабо чувствителен, отколкото човешката ретина, изглеждаше още по-неясен на фона на прелестта на неговото слънце близък.

И двете бяха обкръжени от невероятния блясък на Херкулесовия куп, незасенчен от съседните слънца, в резултат на диференциално

поляризирани лещи, специално използвани за тази цел. Това беше диамантен прах, гъсто разпръснат, жълт, бял, син и червен.

— Нищо — повтори Саймън.

— Изглежда ми добре — рече другият мъж в салона. Това беше Грут Нойвенаагъл (лекар — нисък, пълен и известен на хората единствено под името Нови).

— Къде е Млади? — попита той и се наведе над рамото на Саймън, като се втренчи с леко късогледите си очи.

Саймън вдигна поглед и потръпна.

— Не се казва Млади. Не можеш да видиш планетата, Трояда, ако *нея* имаш предвид, в тази проклета джунгла от звезди. Тази снимка е материал от „Сайънтифик Ъртман“. Не е от особена полза.

— О, жалко! — Нови беше разочарован.

— Какво значение има за теб, в края на краищата? — попита Саймън. — Да предположим, че бях казал, че една от онези точки е Трояда. Която и да било от тях. Нямах да откриеш разликата и каква полза щеше да имаш?

— Я почакай, Саймън. Не бъди толкова дяволски надменен. Това е основателно чувство. Ще живеем на Млади известно време. А може и да загинем на него.

— Тук няма публика, Нови, няма оркестър, микрофони, тромпети, тъй че защо разиграваш този театър? Няма да загинем на него. Ако стане така, ще е по наша собствена вина и навярно в резултат на преяждане. — Изрече тези думи с онова особено наблягане, което използват хората със слаб апетит, когато разговарят с хора със силен апетит, сякаш лошото храносмилане бе резултат единствено на строги добродетели и превъзхождащ интелект.

— Хиляда души са загинали — меко отвърна Нови.

— Естествено. Около милиард души умират на ден в цялата Галактика.

— Не по този начин.

— Не по кой начин?

С усилие Нови запази обичайния си спокоен говор.

— Никакви обсъждания, освен на официални събирания. Такова беше решението.

— Нямам какво да обсъждам — навъсено заяви Саймън. — Има само две обикновени звезди. Мътните да ме вземат, ако зная защо се

записах доброволно. Предполагам, че е било просто заради възможността да видя една ненормално голяма троянска система отблизо. Привлякла ме е идеята да видя обитаема планета с двойно слънце. Не зная защо си мислех, че в нея има нещо удивително.

— Защото си си мислел за хилядата мъртви мъже и жени — рече Нови, а после припряно продължи: — Слушай, кажи ми нещо, а? Какво е троянска планета, в края на краищата?

Физикът изтърпя за миг презрителния поглед на другия, после каза:

— Добре. Добре. Наистина не знам. И ти не знаеш всичко. Какво знаеш за ултразвуковите разрези?

— Нищо и ми се струва, че това е добре — отвърна Саймън. — Моето мнение е, че информацията извън професионалната специалност на човек е безполезна и е разхищение на психопотенциал. Гледната точка на Шефийлд ме вледенява.

— И все пак искам да знам. Тоест, ако можеш да ми го обясниш.

— Мога да ти го обясня. Всъщност, беше споменато на първия брифинг, ако си слушал. Повечето съставни звезди, а това означава една трета от всички звезди, имат някакви планети. Проблемът е, че планетите никога не са обитаеми. Ако са достатъчно далеч от гравитационния център на звездната система, за да имат сравнително кръгла орбита, те са и достатъчно студени, за да имат хелиеви океани. Ако са достатъчно близо, за да получават топлина, орбитата им е толкова ексцентрична, че поне веднъж на всяко завъртане се приближават достатъчно до една или друга от звездите, за да се стопи и желязото.

Тук, в системата Лагранж обаче, имаме необикновен случай. Двете звезди, Лагранж I и Лагранж II, и планетата Трояда (наред с нейния спътник Илион) са в ъглите на имагинерен равностранен триъгълник. Разбираш ли? Такова подреждане е стабилно и, за Бога, само не ме питай защо е така. Просто го приеми като мое професионално мнение.

Нови промърмори под носа си:

— Не бих и сънувал да се усъмня.

Саймън погледна с неудоволствие и продължи:

— Системата се върти като едно цяло. Трояда винаги е на сто и шейсет милиона километра от всяко слънце, а слънцата винаги са на

сто и шейсет милиона километра едно от друго.

Нови потри ухото си и погледна с неудовлетворение.

— Знам всичко това. *Слушах* на брифинга. Но защо е *троянска* планета? Защо *троянска*?

Тънките устни на Саймън се стиснаха за миг, като че ли се опитваше насила да възпре някоя неприятна дума.

— Имаме подобно подреждане в Слънчевата система — отвърна той. — Слънцето, Юпитер и една група малки астероиди оформят стабилен равноностранен триъгълник. Така се е случило, че на астероидите са дадени такива имена, като Хектор, Ахил, Аякс и други герои от Троянската война и оттук... Изобщо, искаш ли да довърша?

— Това ли е всичко? — попита Нови.

— Да. Нали няма да ми досаждаш повече?

— О, я си троши главата.

Нови се изправи, за да остави възмутения астрофизик, но вратата се отвори само миг преди ръката му да докосне активатора и в салона влезе Борис Вернадски (геохимик — тъмни вежди, широка уста, широко лице и с неотменна склонност към ризи на точки и магнитни клипсове от червена пластмаса).

Той не обърна внимание на зачервеното лице на Нови и на замръзналия израз на отвращение на Саймън.

— Колеги учени, ако слушате много внимателно, вероятно ще чуете експлозия, която може да разпръсне Млечния път, ей там отгоре, от капитанската кабина — весело каза той.

— Какво се е случило? — попита Нови.

— Капитанът е затворил Анунцио, малкия магьосник на Шефийлд и Шефийлд отиде да напада горната палуба с кървясали очи. Саймън, който бе слушал досега, се извърна със сумтене.

— Шефийлд! — възкликна Нови. — Този човек не може да се ядоса. Никога не съм го чувал даже да повиши тон.

— Този път го направи. Когато разбра, че момчето е напуснало кабината си, без да му каже и че капитанът го закача... Уоу! Знаеше ли, че вече е на крак, Нови?

— Не, но не съм изненадан. Космическата болест е едно от онези неща. Когато я имаш, си мислиш, че умираш. Всъщност, след две минути вече я няма и се чувстваш наред. Слаб, но наред. Казах на Марк тази сутрин, че ще се приземим на следващия ден и

предполагам, че това го е избутало. Мисълта за повърхността на планета, която може да се види ясно, прави чудеса с космическата болест. Наистина се приземяваме скоро, нали, Саймън?

Астрофизикът издаде особен звук, който можеше да се изтълкува като одобрително изгруктяване. Поне Нови го изтълкува така.

— Както и да е — каза Нови, — какво се е случило?

— Ами, Шефийлд си говореше с мен, докато момчето се справяше с космическата си болест, седеше на бюрото с проклетите си карти и ръчния си компютър, когато телефонът в стаята започва да звъни и се обажда капитанът. Е, оказа се, че е хванал момчето и иска да знае какво цели скапаното правителство, като му пуска шпионин. Шефийлд му вика в отговор, че ще го намушка в слабините с Коламорова тръба, ако се заяжда с момчето и скача, като оставя телефона активиран и капитана — с пяна на уста.

— Измисляш си — рече Нови. — Шефийлд не би казал подобно нещо.

— Беше много възбуден.

Нови се обърна към Саймън.

— Ти оглавяваш нашата група. Защо не направиш нещо по въпроса?

Саймън изръмжа:

— В такива случаи оглавявам групата. Отговорностите ми винаги идват внезапно. Нека доведат борбата докрай. Шефийлд само говори, а капитанът никога не сваля ръцете си от гърба. Шантавото описание на Вернадски не означава, че ще има физическо насилие.

— Добре, но в експедиция като нашата няма смисъл от кръвни вражди.

— Имаш предвид нашата мисия! — Вернадски подигравателно вдигна и двете си ръце и избели очи. — Колко се страхувам от времето, когато ще се окажем сред дрипите и костите на първата експедиция!

И като че ли картината, предизвикана от това, не внесе несериозност. Изведнъж нямаха какво повече да си кажат. Дори темето на Саймън, което единствено се подаваше над облегалката на креслото, изглеждаше мъничко по-сковано.

5.

Осуалд Майер Шефийлд (психолог — слаб като струна, също толкова висок и с глас, който можеше да се използва и за пеене на оперни арии с удивителна виртуозност, и за спор; мек, но с жилеца точност) не издаваше гнева, който трябваше да се очаква от разказа на Вернадски.

Дори се усмихваше, когато влезе в кабината на капитана.

Бледоморав, капитанът избухна веднага, щом ученият влезе.

— Вижте сега, Шефийлд...

— Един момент, капитан Фолънбий — прекъсна го Шефийлд. — Как си, Марк?

Марк наведе очи и промълви:

— Добре, д-р Шефийлд.

— Не знаех, че си станал от леглото.

В гласа му не се усещаше укор, но Марк започна да се извинява.

— Почувствах се по-добре, д-р Шефийлд, и ми стана криво от това, че не работя. Не съм правил нищо през цялото време, откакто съм на кораба. Затова се обадох на капитана да го помоля да погледна бордовия дневник и той ме накара да дойда тук.

— Добре. Сигурен съм, че той няма да има нищо против да се върнеш сега в стаята си.

— А, така ли? — започна капитанът.

Мекият поглед на Шефийлд се вдигна, за да срещне този на капитана.

— Аз отговарям за него, сър.

И някак си капитанът не можа да се сети какво повече да каже.

Марк покорно се обърна. Шефийлд го наблюдаваше как си тръгва и изчака, докато вратата се затвори зад него.

После отново се обърна към капитана.

— Каква е тази тъпа идея, капитане?

Коленете на капитана малко се попревиха, после се изправиха и отново се превиха с някакъв заплашителен ритъм. Невидимото

припляскване на дланите му, стиснати на гърба, можеше да се чуе ясно.

— Това е моят въпрос. Аз съм капитан тук, Шефийлд.

— Зная това.

— И знаете какво означава, а? Този кораб, в космоса, е законно призната планета. Аз съм абсолютен владетел. В космоса става това, което кажа аз. Централният комитет на Конфедерацията не може да промени заповедите ми. Трябва да поддържам дисциплината и никакви шпиони...

— Добре, а сега нека аз ви кажа нещо, капитане. Нает сте от Бюрото на Външните провинции да откарате финансирана от правителството изследователска експедиция до системата Лагранж, да я подкрепяте там дотолкова, доколкото го налагат изискванията на изследването, сигурността на екипажа и възможностите на кораба, а после да ни върнете въщи. Подписали сте този договор и сте поел определени задължения, независимо дали сте капитан, или не. Например, не можете да пипате уредите ни и да ги правите безполезни в научно отношение.

— Кой, по дяволите, прави това? — Гласът на капитана беше взрив от негодувание.

— Вие — спокойно отвърна Шефийлд. — Долу ръцете от Марк Анунцио, капитане. Точно, както трябва да държите ръцете си настрана от монохрома на Саймън и от микрооптиката на Вайо, трябва да държите ръцете си настрана и от моя Анунцио. Разбрахте ли ме?

Униформените гърди на капитана избухнаха.

— Не приемам заповеди на борда на собствения ми кораб. Езикът ви е нарушение на дисциплината, г-н Шефийлд. Още една подобна дума и, сте в карцера. Вие и вашият Анунцио. Ако не ви харесва, когато се върнем на Земята, се отнесете към Бюрото за преразглеждане. Дотогава си дръжете езика зад зъбите.

— Вижте, капитане, нека ви обясня нещо. Марк е от Службата по мнемоника...

— Естествено, и той каза така. Службата по нумоника. Службата по нумоника. Що се отнася до мен, това си е чиста тайна полиция. Е, не на борда на *моя* кораб, а?

— Службата по мнемоника — търпеливо го поправи Шефийлд. — Службата по *м-н-е-м-о-н-и-к-а*. Не произнасяте думата правилно.

Произхожда от гръцката дума за „памет“.

Капитанът сви очи.

— Той помни разни неща?

— Правилно, капитане. Вижте, в известен смисъл вината е моя. Трябваше да ви обясня за това. И щях да го направя, ако момчето не се бе разболяло веднага след отлитането ни. Това изхвърли повечето от другите проблеми от ума ми. А пък и не се сетих, че може да прояви интерес към движението на самия кораб. Космос знае защо не ми дойде наум. Би трябвало да се интересува от всичко.

— Би трябвало, а? — Капитанът погледна часовника на стената. — Да ми обясните сега, а? Но без изтънчени думи. Изобщо без много думи от какъвто и да било род. Времето е ограничено.

— Няма да отнеме дълго, уверявам ви. Вие сте стар космически вълк, капитане. Колко обитаеми светове бихте казали, че има в Конфедерацията?

— Осемдесет хиляди — бързо отвърна капитанът.

— Осемдесет и три хиляди и двеста — уточни Шефийлд. — Какво, според вас, е необходимо за управлението на политическа организация с такъв размер?

Капитанът отново не се поколеба.

— Компютри — отвърна той.

— Добре. Ето я Земята, където половината население работи за правителството и не прави нищо друго, освен да работи с компютри. Компютърни подцентрове има и на всички други светове. И дори при това положение се губят данни. Всеки свят знае нещо, което не знае никой друг свят. Почти всеки човек. Вижте нашата малка група. Вернадски не знае изобщо биология, а аз не знам достатъчно химия, за да оцелея. Няма нито един от нас, който да може да пилотира и най-простия космически кръстосвач, освен Фоукс. Така че работим заедно, като всеки допълва знанията, които липсват на другите.

Само че има един капан. Никой от нас не знае точно кои от данните ни са важни за другите при дадено стечение на обстоятелствата. Не можем да седнем и да изброим всяко нещо, което знаем. Затова предполагаме, а понякога предположенията ни са грешни. Два факта, А и В, понякога могат да хармонират много добре. Затова личността А, която знае факта А, пита личността В, която знае

факта В: „Защо не ми каза това преди десет години?“, а личността В отговаря: „Не мислех, че е важно“ или „Мислех, че всички го знаят“.

— Точно затова са компютрите — намеси се капитанът.

— Компютрите са ограничени, капитане — рече Шефийлд. — Трябва да им се задават въпроси. Нещо повече, въпросите трябва да бъдат такива, че да могат да се преведат с ограничен брой символи. Нещо повече, компютрите са много едностранчиви. Те отговарят точно каквото си ги попитал, а не каквото си имал предвид. Понякога никой не се сеца да зададе точно правилния въпрос или да вкара в компютъра точно правилните символи и когато това се случи, компютърът не дава информация.

Онова, което ни трябва, което трябва на цялото човечество, е компютър, който да не е механичен — компютър с въображение. Има такъв, капитане. — Психологът почука по слепоочието си. — Във всеки от нас, капитане.

— Може би — изсумтя капитанът, — но аз ще се придържам към обичайното, а? Като например, да натисна някое копче.

— Сигурен ли сте? Машините нямат предчувствия. Имали ли *сте* някога предчувствие?

— Това по темата ли е? — погледна отново към часовника капитанът.

— Някъде в човешкия мозък има запис на всички данни, които са му попадали — каза Шефийлд. — Много малка част от тях се помни съзнателно, но всички са там и някаква дребна асоциация може да извади отделни данни, без човек да знае откъде са дошли. И ето че имате „предчувствие“ или „подозрение“. При едни хора това става често, отколкото при други. А някои могат да бъдат обучени. Има такива, които са почти съвършени — като Марк Анунцио и още сто като него. Някой ден, надявам се, ще има милиард като него и наистина ще разполагаме със Служба по мнемоника.

През целия си живот — продължи Шефийлд, — те не правят нищо друго, освен да четат, да гледат и да слушат. И да се учат да го правят още по-добре и по-ефикасно. Няма значение какви данни събират. Не е необходимо да имат очевиден смисъл или очевидно значение. Няма значение дали някой от Службата иска да прекара седмица в преглеждане на записите на отборите по космическо поло от

сектора Канопус от миналия век. *Които и да било* данни може да бъдат полезни някой ден. Това е фундаменталната аксиома.

Всеки от Службата може да корелира данни, с които навярно никоя машина не би могла да се справи. Машината ще се провали, защото не е вероятно никоя машина да притежава онези две части от напълно несвързана помежду си информация или пък, ако машината наистина разполага с тях, никой човек няма да е достатъчно безумен, за да зададе правилния въпрос. Една добра корелация, извършена от Службата, може да изплати всичките пари, предназначени за нея за десет или повече години.

Капитанът вдигна широката си длан. Изглеждаше обезпокоен.

— Почакайте един момент — рече той. — Анунцио каза, че на Земята не е регистриран кораб, наречен „Трите G“. Искате да кажете, че знае наизуст всички регистрирани кораби?

— Навярно — отвърна Шефийлд. — Може да е прегледал регистъра на търговските кораби. Ако го е направил, той знае всичките имена, тонажи, дати на построяване, портове, брой на екипажа и всичко останало, което се съдържа в регистъра.

— И броеше звездите.

— Защо не? Това са данни.

— Поразен съм.

— Навярно, капитане. Но въпросът е, че човек като Марк е различен от другите хора. Той има странно, изопачено възпитание и странни, изопачени възгледи за живота. Това е първият път, когато е извън Службата, а е влязъл в нея на петгодишна възраст. Лесно се разстройва — и може да бъде унищожен. Кое не трябва да се случва и аз съм натоварен да се грижа да не стане. Той е мой уред — по-ценен уред от всичко друго на целия кораб, натъпкан в спретната малка топка плутониева тел. В целия Млечен път има само още сто като него.

Капитан Фолънбий си пое въздух с наранено достойнство.

— Добре тогава. Бордовият дневник. Строго конфиденциално, а?

— Строго. Той разговаря само с мен, а аз не разговарям с никой друг, освен ако не трябва да се направи някаква корелация.

Капитанът не изглеждаше като че ли това попада в неговата класификация за думата „строго“, но каза:

— И нито дума на екипажа. — Той важно замълча. — Знаете какво имам предвид.

Шефийлд пристъпи към вратата.

— Марк знае за това. Екипажът няма да научи от него, повярвайте ми.

И когато вече щеше да си тръгва, капитанът извика:

— Шефийлд!

— Да?

— Какво, за Космоса, означава нонкомпос?

Шефийлд потисна усмивката си.

— Така ли ви нарече?

— Какво е това?

— Просто съкращение от non compos mentis. Всички в Службата наричат така всички извън нея. Вие сте такъв. Аз съм такъв. Това е латински израз, означаващ „с нездрав разум“. И знаете ли, капитане — струва ми се, че са съвсем прави.

Той бързо излезе през вратата.

6.

Марк Анунцио прегледа бордовия дневник на кораба за около петнайсет секунди. Намери го за неразбираем, но по-голямата част от материала, който вкарваше в ума си, беше такъв. Това не бе проблем. Нито пък фактът, че беше тъпо. Разочарованието се състоеше в това, че не задоволи любопитството му и той го остави със смесица от облекчение и неудоволствие.

След това беше отишъл в корабната библиотека и прегледа трийсет и шест книги толкова бързо, колкото и скенер. Беше прекарал три години в началото на юношеството си в учене как да четете чрез пълен образ и все още с гордост си спомняше, че на заключителния изпит беше установил училищен рекорд.

Накрая се заскита из лабораторните секции на кораба и погледа малко тук-там. Не задаваше въпроси и се махаше, когато някой от хората му хвърляше нещо повече от нехаен поглед.

Не му харесваше непоносимия начин, по който го гледаха, сякаш беше някакво странно животно. Не му харесваше техния тип знание, като че ли имаше нещо ценно в това да разхищаваш целия си мозък за някакъв мъничък обект и да помниш само малка част от него.

Постепенно, разбира се, щеше да се *наложи* да им задава въпроси. Това му бе работата и дори да не беше, любопитството щеше да го принуди. Той обаче се надяваше, че ще може да се въздържи, докато стигнат повърхността на планетата.

Намери за приятен факта, че се намират в звездна система. Скоро щеше да види един нов свят с нови слънца — две слънца — и нова луна. Четири обекта с коренно нова информация във всеки от тях — огромни хранилища на факти, които трябваше нежно да се събират и да се сортират.

Вълнуваше се само като си мислеше за аморфната планина от данни, която го очакваше. Той мислеше за ума си като за огромна архивираща система с индекс, сложен индекс и много сложен индекс. Мислеше за него като за нещо, което може да се разтяга безкрайно във

всички посоки. Подреден. Гладък. Добре смазан. Със съвършена точност.

Помисли си за прашния таван, който нонкомпосите наричаха умове и почти се разсмя. Можеше да го види дори в разговор с д-р Шефийлд, който беше чудесен човек за нонкомпос. Опитваше се усилено и понякога почти *разбираше*. А другите, хората на борда на кораба, умовете им бяха складове за дървен материал. Прашни складове за дървен материал с изпочупени трески, които стърчаха във всички посоки и можеше да се достигне само това, което случайно се оказваше отгоре.

Нещастните глупаци! Можеше да ги съжалява, ако не бяха толкова отпуснато-гадни. Само да знаеха на какво приличат. Само да *осъзнаваха*.

Винаги, когато можеше, Марк посещаваше пунктовете за наблюдение и гледаше как се приближават новите светове.

Минаха съвсем близо до спътника Илион. (Саймън, астрофизикът, педантично държеше да наричат планетната си цел „Троада“, а спътника — „Илион“, но всички останали на борда ги наричаха съответно „Млади“ и „Сестрата“.) От другата страна на двете слънца, в противоположния троянски пункт, имаше група астероиди. Саймън ги наричаше „Лагранж Епсилон“, но всички останали ги наричаха „Кученцата“.

Марк си мислеше за всичко това със смътна едновременност в момента, в който му дойде мисълта „Илион“. Едва я осъзна и я остави да отmine като обект, непредставляващ непосредствен интерес. Още по-смътни и още по-дълбоко под кожата на мисловната съзнателност бяха неясните вълнения на петстотин такива неправилни имена на астрономични точки от номенклатурата. Беше чел за някои, беше чувал други по субетерните програми, бяха му споменавали за трети в случаен разговор, а на четвърти беше попадал в новините. Материалът можеше да му бъде предаван директно или да представлява нехайно изпусната дума. Дори прякора „Трите G“ на „Джордж Г. Грънди“ имаше своето място в сумрачния архив.

Шефийлд често го бе разпитвал какво става в ума му — много внимателно, много предпазливо.

— Искаме още много като теб, Марк, за Службата по мнемоника. Трябват ни милиони. Евентуално и милиарди, ако расата изпълни

цялата Галактика, както ще стане някой ден. Но откъде да ги намерим? Не можем да разчитаме на вроден талант. Всички го притежаваме в някаква степен. Важно е обучението и ако не открием мъничко за това, което става, няма да знаем как да обучаваме.

И накаран от Шефийлд, Марк беше започнал да се самонаблюдава, да се вслушва в себе си, да обръща очи навътре и да се опитва да *осъзнава*. Учеше от архивните шкафове в главата си. Наблюдаваше ги един след друг. Гледаше как отделни въпроси изскачат при повикване, винаги трепетно готови. Беше му трудно да го обясни, но правеше, каквото можеше.

С това нарастваше собствената му увереност. Тревогите на детството му, онези първи години в Службата, изчезваха. Вече не се събуждаше посред нощ, облян в пот, пищящ от страх, че може да забрави. Престана и главоболието му.

Наблюдаваше Илион, когато той се появи в илюминатора в най-близко приближение. Беше по-ярък, отколкото Марк си представяше, че може да е една луна. (Изчисленията за спътниците на триста обитаеми планети маршируваха в ума му, стегнато подредени по низходящ ред. Те едва развълнуваха повърхността на ума му. Той не им обърна внимание.)

Яркото сияние срещу което премигваше, бе съсредоточено в огромни, неправилни петна, за които Саймън каза (той дочу думите му в нетърпелив отговор на нечий въпрос), че някога са били морско дъно. Един факт изскочи в ума на Марк. Оригиналният доклад на Хидошеки Макояма беше определил състава на онези ярки соли като 78,6% натриев хлорид, 19,2% магнезиев карбонат, 1,4% калиев сулф... Мисълта изчезна. Не беше необходима.

Илион имаше атмосфера. Налягането възлизаше на около 100 mm. (Малко над осем на Земята, десет пъти по това на Марс, 0,254 от това на Коралемон, 0,1376 от това на Аврора.) Той небрежно остави десетичните знаци да се увеличават. Беше форма на упражнение, но започна да се отегчава. Моменталната аритметика бе предмет за пети клас. Всъщност, все още имаше проблеми с интегралите и се чудеше дали това се дължеше на факта, че не знаеше какво е интеграл. Мернаха му се пет-шест определения, но никога не се бе занимавал с математика достатъчно, за да ги разбере, макар и да можеше да ги цитира отлично.

В училище винаги бяха казвали: „Никога не се задълбочавай прекалено в едно нещо или група неща. Веднага щом направиш това, ще започнеш да подбиращ фактите си, а не бива да допускаш това. *Всичко, абсолютно всичко* е важно. Щом разполагаш с фактите, няма значение дали ги разбираш или не“.

Но нонкомпосите не мислеха така. Арогантни умове, целите на дупки!

Вече приближаваха към самия Млади. И той блестеше ярко, но по различен начин. Имаше ледени шапки на северния и южния полюс. (Понесоха се учебници по палеоклиматология на Земята и Марк не се опита да ги спре.) Ледените шапки отстъпваха. След милион години Млади щеше да има днешния климат на Земята. Големината и масата му бяха приблизително колкото на Земята и се завърташе за период от трийсет и шест часа.

Можеше да е близък на Земята. Всички съществуващи разлики, според докладите на Макояма, бяха в полза на Млади. Доколкото беше известно, на планетата нямаше нищо, което да заплашва човечеството. Нито пък някой би си представил, че е възможно да има, ако не беше фактът, че първата колония на планетата бе унищожена до последния човек.

И което бе още по-лошо, това беше станало по такъв начин, че проучването на цялата оцеляла информация не даде смислен отговор на това, което се бе случило.

7.

Шефийлд влезе в каютата на Марк и се присъедини към момчето два часа преди кацането. Първоначално на него и Марк бе определена обща стая. Това беше експеримент. Мнемониците не обичаха компанията на нонкомпоси. Даже на най-добрите от тях. Във всеки случай, експериментът се бе провалил. Почти веднага след отлитането потящото се лице и умолителните очи на Марк направиха уединението важно за него.

Шефийлд се чувстваше отговорен. Чувстваше се отговорен за всичко, свързано с Марк, независимо дали действително бе по негова вина, или не. Той и хора като него бяха взели Марк и деца като него, и ги бяха обучавали на личностно унищожение. Насила ги накараха да пораснат. Бяха пречупени и моделирани в един калъп. Не им се позволяваше нормален контакт с нормални деца, за да не развият нормални мисловни навици. Никой мнемоник не бе сключил нормален брак, даже вътре в групата.

Това караше Шефийлд да изпитва ужасно чувство за вина.

Преди двайсет години дванайсет момчета бяха обучени в едно училище под ръководството на Ю Караганда, толкова луд азиатец, че винаги предизвикваше смях у интервюиращите го репортери. Накрая Караганда се бе самоубил поради неясна причина, но други психолози — като например Шефийлд — с по-силно чувство за отговорност и с несъмнено по-малък талант, бяха имали вече достатъчно време да се присъединят и да научат много от него.

Училището остана, а бяха открити и други. Едно дори бе създадено на Марс. В момента в него се бяха записали петима. По последни изчисления, сто и трима бяха завършили с пълно отличие (естествено, само малцина от записалите се усвояваха целия курс). Преди пет години Земното планетарно правителство (което не трябва да се бърка с Централния галактически комитет, чийто център е на Земята и който управлява Галактическата конфедерация) позволи

създаването на Служба по мнемоника, като клон на Министерството на вътрешните работи.

Тя вече се бе изплатила многократно, но малцина го знаеха. Нито пък Земяното правителство афишираше този или който и да било друг факт за мнемониците. Проблемът с тях беше деликатен. Това бе „експеримент“. Страхуваха се, че провалът може да се окаже политически скъп. Опозицията (която с трудност бе удържана да не го използва за предизборната си кампания) говореше на планетарните конференции за „празноглавие“ и „разхищаване на парите на данъкоплатците“. И последното, въпреки наличието на документални доказателства, че е точно обратното.

В основаната на машини цивилизация, която изпълваше Галактиката, беше трудно да се научат да ценят постиженията на голия разум без продължително чиракуване.

Шефийлд се чудеше колко продължително.

Но нямаше смисъл да е потиснат в компанията на Марк. Имаше прекалено голяма опасност от разпространение на заразата. Вместо това, той каза:

— Изглеждаш чудесно.

Марк се радваше да го види.

— Когато се върнем на Земята, д-р Шефийлд... — замислено започна той. После замълча, леко се изчерви и продължи: — Имам предвид, ако предположим, че се върнем, възнамерявам да намеря колкото е възможно повече книги и филми за народните вярвания. Почти не съм чел нищо по този въпрос. Бях долу в корабната библиотека, но там нямаше нищо.

— Защо се интересуваш?

— Заради капитана. Не споменахте ли, че той ви е казал, че екипажът не трябва да знае за унищожаването на първата експедиция?

— Да, разбира се. И?

— Защото космонавтите смятат за лош късмет да стъпят на подобен свят, особено на такъв, който изглежда безопасен. Наричат го „примамка“.

— Точно така.

— Така *казва* капитанът. Въпросът е там, че не виждам как може да е вярно. Сещам се за седемнайсет обитаеми планети, от които първите експедиции не са се върнали и не са установили бази. А всеки

от тях по-късно е бил колонизиран и сега е член на Конфедерацията. Със Сарматия е било така, а сега е доста голям свят.

— Има и планети, които непрекъснато търпят бедствия — Шефийлд бавно изрече тези думи като декларативно твърдение.

(Никога не задавай информационни въпроси. Това беше едно от „Правилата на Караганда“. Мнемоничните корелации не бяха въпрос на съзнателен разум — не бяха волеви. Веднага, щом се зададеше директен въпрос, следваха многобройни корелации, но само такива, каквито можеше да направи всеки нормално информиран човек. Именно несъзнателният разум бе в състояние да съедини широките, малко вероятни празнини.)

Марк, както би направил и всеки мнемоник, се хвана в капана.

— Не, никога не съм чувал за такива — енергично възрази той. — Не и за такива планети, които изобщо са обитаеми. Ако планетата е от здрав лед или е абсолютна пустиня, тогава е друго. Млади не е такъв.

— Не, не е — съгласи се Шефийлд.

— Тогава защо екипажът трябва да се страхува от него? Непрекъснато си мислех за това, докато бях на легло. Точно тогава ми дойде наум да прегледам дневника. Всъщност, никога не бях виждал бордови дневник и във всички случаи щеше да има полза. А и сигурно, мислех си аз, ще открия в него истината.

— Хм-хм — рече Шефийлд.

— И, ами... е, може и да съм сгрешил. В целия дневник изобщо не се споменаваше целта на експедицията. Не би трябвало да е така, освен ако целта не е секретна. Като че ли капитанът я крие даже от корабните офицери. И името на кораба е дадено като „Джордж Г. Грънди“.

— Естествено, че ще е така — каза Шефийлд.

— Не знам. Подозирах тази работа с „Трите G“ — мрачно рече Марк.

— Изглеждаш разочарован, че капитанът не лъжеше — забеляза Шефийлд.

— Не разочарован. Облекчен, струва ми се. Мислех си... мислех си... — Той замълча и погледна силно объркан, но Шефийлд не направи усилие да му помогне. Марк беше принуден да продължи. — Мислех си, че могат да ме лъжат всички, а не само капитанът. Даже

вие бихте могли, д-р Шефийлд. Мислех си, че просто не искате да разговарям с екипажа поради някаква причина.

Шефийлд се опита да се усмихне и успя. Професионалното заболяване на Службата по мнемоника беше подозрителността. Бяха изолирани, тези мнемоници, и бяха различни. Причината и следствието бяха очевидни.

— Според мен, в книгите си за народните вярвания ще откриеш, че тези суеверия не се основават непременно на логичен анализ — леко започна Шефийлд. — От планета, която се е прочула, се очаква зло. Доброто, което се случва, се пренебрегва, а лошото се разгласява и преувеличава. И започва да се разраства като лавина.

Той се отдръпна от Марк. Зае се да преглежда хидравличните столове. Скоро щяха да се приземят. Без нужда, психологът опипа цялата дължина на мрежата от предпазни колани, застанал с гръб към момчето. Под тази защита той каза:

— И, разбира се, нещата се влошават още повече поради факта, че Млади е толкова различен.

(Сега спокойно, спокойно. Не препирай. Беше опитвал този трик и преди, и...)

— Не, не е — възрази Марк. — Ни най-малко. Другите експедиции, които са се провалили, са били различни. Това е истината.

Шефийлд остана, обърнат с гръб. Чакаше.

— Седемнайсетте други експедиции, които са се провалили на днес обитаеми планети, са били малки изследователски експедиции. В шестнайсет от случаите причината за смъртта е било някакво корабкрушение, а в останалия случай — „Кома Майнър“ — провалът е последвал в резултат от изненадващо нападение на местни форми на живот, не разумни, разбира се. Разполагам с подробностите за всичко...

(Шефийлд не можа да се въздържа да стаи дъх. Марк можеше да даде подробности за всички експедиции. Всички подробности. Да цитира всички доклади за всяка експедиция, дума по дума, за него бе толкова лесно, колкото да каже да или не. И спокойно можеше да реши да го направи. Мнемоникът не притежаваше избирателност. Това бе едно от нещата, които правеха обикновеното другарство между мнемониците и обикновените хора невъзможно. Мнемониците бяха ужасно отегчителни. Дори Шефийлд, който бе обучен и свикнал да

слуша всичко това и който нямаше намерение да прекъсва Марк, ако беше на вълна да приказва, леко въздъхна.)

— ... но е безсмислено — продължи Марк и Шефийлд се почувства облекчен от ужаса. — Те просто не са в един и същ клас с експедицията на Млади. Тя се е състояла от действително селище със 789 мъже, 207 жени и петнайсет деца под тринайсетгодишна възраст. В течение на следващата година там са имигрирали още 315 жени, девет мъже и две деца. Селището е оцеляло почти две години и причината за смъртта не е известна, освен че според техния доклад може и да е епидемия.

Ето *тази* част е различна. Но в самия Млади няма нищо необикновено, освен... разбира се...

Марк замълча, като че ли информацията бе прекалено маловажна, за да се обременява с нея и Шефийлд едва не извика. Насили се да каже спокойно:

— *Тази* разлика, разбира се.

— Всички я знаем — продължи Марк. — Той има две слънца, а другите — само по едно.

Психологът едва не се разплака от разочарование. Нищо!

Но имаше ли полза? По-добре късмет следващия път. Ако човек не е търпелив с мнемоника, със същия успех може и да не разполага с такъв.

Той седна на хидравличния стол и здраво стегна коланите. Марк стори същото. (На Шефийлд му се искаше да помогне, но нямаше да е благодарумно.) Погледна часовника си. Вече трябваше да се спускат по спирала.

Под разочарованието си, Шефийлд усети по-силна тревога. Марк Анунцио беше постъпил неправилно, като бе последвал собственото си подозрение, че капитанът и всички останали го лъжат. Мнемониците бяха склонни да смятат, че тъй като хранилището им на факти е огромно, то е пълно. Това очевидно беше основна грешка. Следователно е необходимо (така казваше Караганда) да представят своите корелации на съответно установена власт и никога да не действат на своя глава.

Е, колко важна беше грешката на Марк? Той бе първият мнемоник, изведен от щаба на Службата, първият, отделен от всички себеподобни, първият, изолиран сред нонкомпоси. Какво му бе

причинило това? Какво щеше да продължава да му причинява? Щеше ли да е лошо? В такъв случай, как трябваше да бъде преустановено?

На всички тези въпроси д-р Осуалд Майер Шефийлд не можеше да отговори.

8.

Хората на пулта за управление бяха късметлии. Те и разбира се, Саймън, който като астрофизик и ръководител на експедицията, се бе присъединил към тях по специално разпределение. Другите членове на екипажа имаха конкретни задължения, а останалата част от научния персонал предпочиташе относителния комфорт на хидравличните си седалки по време на спиралата около и надолу към Млади.

Гледката беше най-величествена, още докато Млади бе на достатъчно голямо разстояние, за да се вижда изцяло.

На север и на юг, на една трета от пътя до екватора, бяха ледените шапки, все още в началото на хилядолетното си отстъпление. Тъй като „Трите G“ се движеше по спирала на огромни кръгове от север на юг (съзнателно избрани, за да бъдат огледани полярните региони, както настояваше Саймън, с цената на сигурност, по-ниска от максималната), шапките се разпростираха под тях една след друга.

Всяка от тях блестеше еднакво на слънчевата светлина в резултат от ненаклонената ос на Млади. И всяка шапка беше на части — като сладкиш, нарязан с извит нож.

Обърнатата към слънцата третина на всяка от тях бе осветена едновременно и от двете слънца в искрящо бяло, което бавно пожълтяваше на запад и бавно позеленяваше на изток. На изток от белия сектор лежеше друг, наполовина толкова широк, който бе докосван само от светлината на Лагранж I и снегът му сияеше със сапфирена красота. На запад друг половин сектор, изложен само на Лагранж II, светеше с топлото оранжево-червено на земния залез. Трите цвята преминаваха един в друг на ивици и така много приличаха на дъга.

Последната третина бе контрастиращо тъмна, но ако човек я загледаше достатъчно внимателно, откриваше, че е на части — неравни части. Най-малката беше наистина черна, но в по-големите имаше слаба млечна белота.

— Лунна светлина. Естествено — промърмори на себе си Саймън, а после припряно се огледа да види дали някой не го е чул. Не обичаше хората да наблюдават действителния процес, чрез който се осъществяваше правенето на изводи в ума му. Те по-скоро трябваше да бъдат представяни на студентите и слушателите му — на всички, които бяха наоколо — накратко, в излъскано съвършенство, което да не издава нито раждането, нито развитието им.

Но тук наоколо имаше само космонавти и те не го бяха чули. Въпреки цялата си космическа закоравялост, доколкото можеха да се откъснат от задълженията и уредите си, те съсредоточено наблюдаваха чудото пред тях.

Спиралата се изви, посоката от север-юг стана североизток-югозапад, а накрая — изток-запад. Така кацането щеше да е възможно най-безопасно. До пилотската кабина долиташе смътният тътен на атмосферата — отначало тънък и писклив, но постепенно, с изтичане на минутите, набираше сила.

До момента, в интерес на научното наблюдение (и за значително безпокойство на капитана) спиралата беше стегната, скоростта спадаше бавно, а обиколките на планетата бяха многобройни. Когато обаче навлязоха във въздушната покривка на Млади, скоростта започна бързо да спада, а повърхността се издигна насреща им.

И двете ледени шапки изчезнаха и започна равномерно редуване на земя и вода. На удължаващи се интервали под тях се разстиляше континент, планински по двата бряга и равнинен във вътрешността, като чиния за супа с покрито с лед устие от двете страни. Той се разпростираше върху половината от Млади, а останалата част беше вода.

В момента по-голямата част от океана се намираще в тъмния сектор, а другата бе огряна от червено-оранжевата светлина на Лагранж II. На светлината на това слънце водата бе тънморавна с искрящи ръждиви петънца, които се сгъстяваха на север и юг. Айсберги!

В момента земята беше поделена между червено-оранжевия половин сектор и напълно бялата светлина. Само източният бряг беше синьо-зелен. Източната планинска верига представляваше поразителна гледка с червените си западни и със зелените си източни склонове.

Сега корабът бързо намаляваше скоростта — последното пътуване над океана беше свършило.

След това — приземяване!

9.

Първите стъпки бяха достатъчно предпазливи. И достатъчно бавни. Саймън разгледа фотохромите си на Млади, които бяха направени от космоса с подробна точност. След протестите, той ги пусна сред другите членове на експедицията и мнозина простенаха вътрешно при мисълта, че са оставили комфорта заради възможността да видят *това* в оригинал.

Борис Вернадски безкрайно стоя наведен над газовия анализатор — представляваше симфония от крещящи дрехи и тихо сумтене.

— Намираме се приблизително на морското равнище, струва ми се — каза той, — като съдя по стойността на g .

После, за да поясни думите си на останалите от групата, небрежно добави:

— Тоест, на гравитационната константа. — Което не говореше нищо на повечето от тях.

Той продължи:

— Атмосферното налягане е около осемстотин милиметра, което е с около 5% по-високо от земното. И двеста и четирийсет милиметра от него е кислород, в сравнение с едва сто и петдесет на Земята. Не е зле.

Изглежда чакаше одобрение, но учените смятаха за по-добре да коментират колкото е възможно по-малко данните от нечия друга специалност.

— Азот, разбира се — продължи той. — Тъпо, нали, начинът, по който природата се повтаря като тригодишно дете, което знае три урока и точка. Цялото развлечение изчезва, когато се оказва, че водните светове винаги имат кислородно-азотна атмосфера. Всичко ти доскучава.

— Какво друго има в атмосферата? — раздразнително попита Саймън. — Засега всичко, с което разполагаме, е кислород, азот и проста философия от милия чичо Борис.

Вернадски прехвърли ръка през седалката си и отвърна достатъчно любезно:

— Ти пък какъв си? Да не си ни ръководител, що ли?

Саймън, за когото този пост означаваше малко повече от досадата да съставя доклади за Бюрото, се изчерви и мрачно каза:

— Какво друго има в атмосферата, д-р Вернадски?

Без да поглежда бележките си, Вернадски отвърна:

— Под 1% и над една стотна от 1%: водород, хелий и въглероден двуокис в този ред. Под една стотна от 1% и над една хилядна от 1%: метан, аргон и неон в този ред. Под една хилядна от 1% и над една милионна от 1%: радон, криптон и ксенон в този ред. Числата не са много информативни. Горедолу всичко, което успях да разбера от тях е, че Млади ще е отлично ловно поле за уран, че е беден на калий и че не е за чудене, че е такъв прелестен малък свят с двойна ледена шапка.

Направи го съзнателно, за да го попитат откъде знае, и някой от групата неизбежно го стори, с ласкаещо го учудване.

Вернадски иронично се усмихна и отвърна:

— Атмосферният радон е между десет и сто пъти по-висок тук, отколкото на Земята. Същото се отнася за хелия. И радонът, и хелият са вторични продукти от радиоактивното разпадане на уран и торий. Заключение: ураниевите и ториевите минерали са между десет и сто пъти по-богати в кората на Млади, отколкото в тази на Земята. От друга страна аргонът е над сто пъти по-малко, отколкото на Земята. Съществува голяма вероятност Млади вече да няма този аргон, с който се е появил! Планета от този тип притежава само аргона, който се получава при разпадането на K^{40} , един от изотопите на калия. Малко аргон — малко калий. Съвсем просто, деца.

Един от групата попита:

— Ами ледените шапки?

Саймън, който знаеше отговора на този въпрос, попита преди Вернадски да успее да отговори:

— Какво е точното съдържание на въглероден двуокис?

— Нула цяло, нула шест милиметра — отвърна Вернадски.

Саймън кимна и не го удостои с повече въпроси.

— Е? — нетърпеливо настоя човекът, задал предишния въпрос.

— Въглеродният двуокис е само около половината от този на Земята, а именно той предизвиква парниковия ефект. Той позволява на

късите вълни слънчева светлина да преминават през повърхността на планетата, но не позволява на дългите вълни планетарна топлина да се излъчват обратно. Когато концентрацията на въглероден двуокис се повиши в резултат на вулканична дейност, планетата се нагрива малко и имаме каменовъглен период, с високи океани и минимално количество суша. Когато въглеродният двуокис спадне в резултат на растителността, която отказва да изпусне доброто нещо и тлъстее за сметка на добрия стар CO₂, температурата спада, появява се лед, започва порочен кръг от ледникови епохи и *voilà*^[1]...

— Нещо друго в атмосферата? — попита Саймън.

— Водни изпарения и прах. Предполагам, че в допълнение има и по няколко милиона въздушни спори на различни вирулентни заболявания на кубичен сантиметър.

Подхвърли го съвсем нехайно, но в помещението настъпи вълнение. Мнозина от присъстващите като че ли възпираха дъха си.

Вернадски сви рамене и каза:

— Сега не се тревожете за това. Анализаторът ми промива праха и спорите изцяло. Но после вече не е моя работа. Предполагам, че в момента Родригес отглежда проклетите си култури под стъкло. Под здраво, дебело стъкло.

---

[1] Ето (фр.) — Бел.прев. ↑

10.

Марк Анунцио се скиташе навсякъде. Очите му блестяха, докато слушаше и се притискаше по-напред, за да чува по-добре. Членовете на групата му позволяваха да прави това с различна степен на нежелание, в зависимост от индивидуалния характер и темперамент. Никой не разговаряше с него.

Шефийлд се движеше плътно до Марк. Той също едва разговаряше. Хвърляше всичките си усилия, за да остане някъде назад в съзнанието на Марк. Не искаше да предизвиква у него чувството, че го преследва, а да създава у момчето илюзията за свобода. Искаше да изглежда като че ли всеки път е там случайно.

Чувстваше, че преструването не му се удава, но какво можеше да направи? *Трябваше* да пази момчето от неприятности.

11.

Мигел Антонио Родригес и Лопес (микробиолог — дребен, мургав, с наситено черна коса, която носеше доста дълга и с репутация, която с нищо не се опитваше да обезкуражи, че е от латинската раса във внушителния смисъл, що се отнасяше до дамите) култивираше праха от филтъра на газовия анализатор на Вернадски с комбинация от прецизност и почтителна деликатност.

— Нищо — заяви накрая той. — Тъпите култури, които получих, изглеждат безвредни.

Беше издигнато предположението, че бактериите на Млади не трябва да изглеждат непременно опасни — онези токсични и метаболитни процеси не биха могли да се анализират на око, та било то и микроскопско.

Това бе посрещнато с горещо презрение, почти като накърняване на професионалните му функции.

— Човек има усещане за тези неща — с вдигнати вежди каза той. — Когато човек има толкова големи наблюдения върху микрокосмоса, като мен, той може да усети опасността — или липсата на опасност.

Това си беше чиста лъжа и Родригес го доказва, като внимателно прехвърли проби от различни колонии микроби в неутрална, изотонична среда и инжектира хамстери с концентрирания резултат. Изглежда нямаха нищо против.

Непреработена атмосфера бе затворена в големи съдове и няколко екземпляра от по-малки животински форми от Земята и други планети бяха пуснати вътре. И на тях не им стана нищо.

12.

Невил Фоукс (ботаник — човек, който ценеше собствената си красота, като оформяше прическата си по подобие на онази, представяна на традиционните бюстове на Александър Велики, но чийто външен вид забележимо се разваляше от наличието на нос, далеч по-орлов, отколкото изобщо бе притежавал Александър) беше заминал за два дни, според хронологията на Млади, с един от атмосферните катери на „Трите G“. Можеше да управлява катер и насън и всъщност беше единственият извън екипажа, който изобщо бе в състояние да го прави, така че изборът за задачата беше естествен. Фоукс не изглеждаше видимо възраждан от това.

Той се върна жив и здрав, и неспособен да скрие усмивката си на облекчение. Беше подложен на ирадиация за стерилизиране на външната страна на въздушния му костюм (предназначен да предпазва хората от вредния ефект на външна среда, в която не съществува диференциално налягане, здравината и гъвкавостта на истинския космически костюм бяха очевидно излишни в толкова плътна атмосфера, като тази на Млади). Катерът беше подложен на по-продължителна ирадиация и бе покрит с пластмасов калъф.

Фоукс показваше цветни снимки в огромно количество. Централната низина на континента беше едва ли не по-плодородна, отколкото можеха да си представят на Земята. Реките бяха много, а планините — скалисти и покрити със сняг (с обичайните слънчеви пиротехнични ефекти). Изложена единствено на Лагранж II, растителността изглеждаше смътно отблъскваща — прекалено тъмна, като засъхнала кръв. Под светлината на Лагранж I обаче, или по-скоро под светлината и на двете слънца, цъфтящата зеленина и отблясъците на многобройните езера (особено на север и на юг по смъртоносните ръбове на отстъпващите глетчери) предизвикаха носталгична тръпка в сърцата на мнозина.

— Погледнете това — каза Фоукс.

Беше се плъзнал ниско над повърхността, за да направи фотохром на поле с огромни цветя, напръскани с алено. При силната ултравиолетова радиация на Лагранж I експозицията бе извънредно кратка и въпреки движението на катера, всяко цвете изпъкваше като ярко петно с наситен цвят.

— Кълна се — рече Фоукс, — че всяко едно от цветята имаше диаметър почти два метра.

Хората несдържано се възхищаваха на цветята.

После Фокс заяви:

— Разбира се, няма какъвто и да било разумен живот.

Шефийлд вдигна поглед от снимките с внезапна острота. Животът и разумът в края на краищата бяха в неговата област.

— Откъде знаеш?

— Виж сам — отвърна ботаникът. — Ето ги снимките. Няма магистрали, няма градове, няма изкуствени водопроводи, изобщо никакви следи от каквато и да била човешка дейност.

— Няма машинна цивилизация — уточни Шефийлд. — Това е всичко.

— Даже човекоподобните маймуни са си строели заслони и са използвали огън — обидено възрази Фоукс.

— Континентът е десет пъти по-голям от Африка, а ти си бил над него само два дни. Можел си да пропуснеш много неща.

— Не чак толкова, колкото си мислиш — беше горещият отговор. — Проследих всяка по-голяма река нагоре и надолу по течението, огледах и двата морски бряга. Всички селища би трябвало да са там.

— Седемдесет и два часа за четирийсет и пет хиляди километра по брегове, отдалечени помежду си на шестнайсет хиляди километра, плюс колко хиляди километра по реките — това трябва да е бил доста бърз оглед.

Саймън се намеси.

— За какво е всичко това? *Homo sapiens* е единственият разум, открит досега в Галактиката, от сто хиляди, че и повече изследвани планети. Шансовете Трояда да притежава разумен живот са на практика нулеви.

— Нима? — попита Шефийлд. — Можеш да използваш същия аргумент, за да докажеш, че разум няма и на Земята.

— Макояма — продължи Саймън, — не споменава за разумен живот в доклада си.

— А с колко време е разполагал? Просто друг случай на бръкване с един пръст в сеното и съответно доклад без споменаване на игла.

— Вечна Вселено — язвително каза Родригес. — Спорим като луди. Наричаме хипотезите за местен разумен живот недоказани и ги изоставяме. Надявам се, че не сме приключили с изследването.

13.

Копия от онези първи снимки на повърхността на Млади бяха прибрани в нещо, което би могло да се нарече отворен архив. След второто си пътуване Фоукс се върна в по-мрачно настроение и посрещането беше съответно по-кратко.

Нови снимки минаха от ръка на ръка, а после бяха поставени от самия Саймън в специален сейф, който можеше да бъде отворен само от собствените му ръце или от всеунищожителен ядрен взрив.

— Двете най-големи реки имат най-общо северно течение по източните краища на западната планинска верига — каза Фоукс. — По-големите реки се спускат от северната ледена шапка, а по-малките — от южната. Притоци идват на запад от източната верига, като пресичат цялата централна низина. Очевидно тя е наклонена, като източният ѝ край е по-висок. Може би това трябваше да се очаква. Източната планинска верига е по-висока, по-обширна и по-дълга от другата. Не успях да направя действителни измервания, но не бих се изненадал, ако и двете са по-големи от Хималаите. Всъщност, много приличат на веригата У Чао на Хесперус. Трябва да пробиете стратосферата, за да излезете над тях, а колко са скалисти... Уоу! Както и да е — с усилие се върна той към непосредствения предмет на обсъждане, — двете главни реки се сливат на около сто и шейсет километра южно от екватора и се вливат в морето през пролом в западната верига. След него до океана са само сто и трийсет километра. Там, където се вливат в океана, е естественото място за планетарната метрополия. Търговските пътища от вътрешността на континента също трябва да се събират там, така че мястото би било неминуемо емпорий за космическа търговия. Дори що се отнася до търговията на повърхността, източният бряг на континента трябва да пренася стоки през океана. Прехвърлянето на източната верига не си струва усилието. Пък и после, когато се приземявахме, видяхме острови. Така че точно там бих търсил селище, даже да не

разполагахме с документи за географската ширина и дължина. А онези заселници са имали око за бъдещето. Точно там са установили пазар.

Нови тихо се обади:

— Във всеки случай, мислели са, че имат око за бъдещето. Не е останало много от тях, нали?

Фоукс се опита да подходи философски.

— Минал повече от век. Какво очакваш? Честно казано, от тях е останало много повече, отколкото си мислех. Сградите им са главно сглобяеми. Съборили са се и целите са обрасли с растителност. Факт е, че ги е запазил именно климатът на Млади, макар и ледников. Дърветата — или обектите, които доста приличат на дървета — са малки и очевидно растат много бавно. Въпреки това разчистеното пространство е изчезнало. От въздуха единственият начин, по който може да се определи, че някога там е имало селище, е, че на това място новата растителност има малко по-различен цвят и... ами, *структура* от околните гори.

Той посочи към една от снимките.

— Това е просто купчина сгурия. Може би някога е било машина. Струва ми се, че онези неща там са надгробни могили.

— Някакви действителни останки? — попита Нови. — Кости?

Фоукс поклати глава.

— Последните оцелели не са се погребали сами, нали? — настоя Нови.

— Животните, предполагам — рече Фоукс. Той се отдалечи, застанал с гръб към групата. — Валеше, когато минах оттам. Плискаше по плоските листа над мен, а земята бе подгизнала. Беше тъмно и мрачно. Духаше студен вятър. Снимките, които направих, не обхващат цялото място. Чувствах се като че ли имаше хиляди духове, очакващи...

Настроението му беше заразително.

— Престани! — свирепо каза Саймън.

В дъното острият нос на Марк Анунцио леко трепереше от силата на любопитството му. Той се обърна към Шефийлд, който стоеше от неговата страна и прошепна:

— Духове ли? Няма автентични случаи на видени...

Шефийлд леко докосна тясното рамо на Марк.

— Само така се казва, Марк. Но това, че не говори буквално, няма значение. Присъстваш на раждането на едно суеверие и това е нещо, нали?

14.

Полунамусен, капитан Фолънбей откри Саймън вечерта, след второто завръщане на Фоукс и заяви:

— Няма да стане, д-р Саймън. Хората ми са неспокойни. Много неспокойни.

Щитовете на илюминаторите бяха отворени. Лагранж I беше изчезнал от шест часа и светло ръждивата светлина на Лагранж II, преминаваща към тъмночервена от залеза, обливаше лицето на капитана и обагряше късата му сива коса в алено.

Саймън, чието отношение към екипажа по принцип и към капитана конкретно представляваше овладяно нетърпение, попита:

— Какъв е проблемът, капитане?

— Тук сме от две седмици земно време. Все още никой не излиза без костюм. Винаги те подлагат на ирадиация, когато се върнеш. Какво му има на въздуха?

— Нищо, доколкото ни е известно.

— Защо не го дишаме тогава?

— Капитане, аз решавам това.

Червенината по лицето на капитана стана действителна.

— Според моите документи, аз не съм длъжен да стоя тук, ако е заплашена безопасността на кораба. Не искам уплашен и бунтовнически настроен екипаж.

— Не можете ли да се справите със собствените си хора?

— В известни граници.

— Е, какво всъщност ги тревожи? Намираме се на нова планета и просто сме предпазливи. Не могат ли да разберат това?

— Две седмици и още сте предпазливи. Те смятат, че крием нещо. И си е така. Знаете го. Освен това, излизането по повърхността е задължително. То трябва да е разрешено на екипажа. Даже да е само на гола скала с диаметър един километър. Да излязат от кораба. Да се откъснат от еднообразието. Не можем да им отказваме това.

— Дайте ми време до утре — презрително рече Саймън.

15.

На следващия ден учените се събраха в обсерваторията.

— Вернадски ми казва, че данните за въздуха са все още негативни, а Родригес не е открил патогенни организми от какъвто и да било тип — каза Саймън.

Последното изявление беше посрещнато с цялостна атмосфера на съмнение.

— Селището е загинало от болест — обади се Нови. — Мога да се закълна в това.

— Може и така да е — веднага рече Родригес, — но можеш ли да обясниш как?

— Не е възможно. Казвам ти го със сигурност. Виж тук. Почти всички планети от типа на Земята раждат живот — този живот винаги е протеинов по природа и винаги е или клетъчен, или вирусен като организация. Но това е всичко. Тук сходството свършва. Вие, лаиците, си мислите, че е едно и също — на Земята или на която и да било друга планета. Микробите са си микроби, вирусите са си вируси. Казвам ти, че не разбираш безграничните възможности за вариации в протеиновата молекула. Даже на Земята, всеки вид си има своите собствени болести. Някои могат да засягат няколко вида, но на Земята не съществува и една-единствена патогенна форма на живот от какъвто и да е тип, която да е в състояние да атакува всички други видове. Мислите си, че когато един вирус или бактерия се развиват самостоятелно в продължение на милиард години на друга планета с различни аминокиселини, с различни ензимни системи, с напълно различна схема на метаболизъм, ще откриете *homo sapiens*, сочен като захаросан плод. Казвам ви, че е несериозно.

Нови, чиято душа на лекар бе зле наранена от обръщението „лаици“, не беше склонен да го остави така лесно.

— *Homo sapiens* носи собствените си бактерии, където и да отиде, Род. Кой казва, че вирусът на обикновената настинка не мутира под влияние на някоя планета в нещо, което внезапно става

смъртоносно? Или вирусът на грипа. Подобни неща са се случвали дори на Земята. Пара-шарката от 2755-а...

— Знам всичко за епидемията от пара-шарка през 2755-а — прекъсна го Родригес, — и за грипната епидемия през 1918-а, и за Черната смърт. Но кога се е случвало напоследък? Разбирам, че селището е съществувало преди век, че и повече — но все пак това не е точно предатомната епоха. Имали са лекари. Разполагали са със запаси от антибиотици и, за Космоса, познавали са метода за вкарване на антители. Той е достатъчно елементарен. А са им пратили и медицинска помощ.

Нови потуца закръгления си корем и упорито настоя:

— Симптомите са били като на дихателна инфекция — задух...

— Знам списъка, но ви казвам, че не ги е убило вирусно заболяване. Невъзможно е.

— Тогава какво?

— Това е извън професионалната ми компетентност. Знам само, че не е било инфекция. Даже мутантна инфекция. Невъзможно е. *Математически* е невъзможно.

Той силно подчерта наречието.

Сред слушателите му се надигна вълнение, когато Марк Анунцио пробута слабото си тяло напред, точно пред Родригес.

За пръв път той заговори на едно от тези събирания.

— Математически ли? — енергично попита той.

Шефийлд го последва, като си проправяше път с лакти и колене. Измърмори „Извинете“ пет-шест пъти.

В напреднал стадий на раздразнение, Родригес издаде напред долната си устна и отвърна:

— Какво искаш пък *ти*?

Марк трепна. Вече по-спокойно, обясни:

— Казахте, че знаете математически, че не е инфекция. Чудех се как... математиката... — Той замълча.

Родригес отвърна:

— Изразих професионалното си становище.

Каза го официално и надутото, а после се обърна. Никой не можеше да поставя под съмнение нечие професионално становище, освен ако нямаше същата специалност. Иначе достатъчно ясният извод

бе, че опитът и познанията на специалиста са достатъчно съмнителни, за да бъдат оспорвани от някакъв аутсайдер.

Марк знаеше това, но пък беше от Службата по мнемоника. Потупа Родригес по рамото, докато другите слушаха зашеметени и каза:

— Знам, че това е професионалното ви становище, но въпреки това бих искал да ми го обясните.

Не искаше думите му да звучат безапелационно. Просто съобщаваше факт.

Родригес се завъртя.

— Би искал да ти го обясня? Кой, за Вселената, си ти, че да ми задаваш въпроси?

Марк се стресна от буйството на другия, но Шефийлд вече беше стигнал до него и момчето се окуражи. А заедно с това и се ядоса. Пренебрегна бързия шепот на Шефийлд и остро каза:

— Аз съм Марк Анунцио от Службата по мнемоника и ви зададох въпрос. Искам да обясните твърдението си.

— Няма да го направя. Шефийлд, махни тоя смахнат младеж оттук и го натикай в леглото, а? И после го дръж надалеч от мен. Проклето младо магаре. — Последните думи ясно се чува настрани.

Шефийлд хвана Марк за китката, но той се изтръгна. Младият мнемоник изкрещя:

— Ти, глупав нонкомпос. Ти... ти, слабоумен. Мозъкът ти е като сито. *Пуснете* ме, д-р Шефийлд... Ти не си специалист. Не помниш това, което си научил, а и първо на първо не си научил много. Ти не си специалист, никой от всички вас...

— За Космоса — извика Саймън, — махни оттук този млад идиот, Шефийлд.

Шефийлд, чиито бузи горяха, се наведе и вдигна тялото на Марк във въздуха. Като го държеше здраво, той излезе от стаята.

Сълзи бликнаха от очите на Марк и точно въвн от вратата той успя с мъка да произнесе:

— Пуснете ме долу. Искам да чуя... искам да чуя какво казват.

— Не се връщай вътре. Моля те, Марк — рече Шефийлд.

— Няма. Не се тревожете. Но...

Той не довърши възражението си.

16.

В обсерваторията Саймън с измъчен вид каза:

— Добре. Добре. Да се върнем на въпроса. Хайде. Тишина! Приемам гледната точка на Родригес. Достатъчно е добра за мен, а не мисля, че някой друг тук ще оспори професионалното становище на Родригес.

(— По-добре не — промърмори Родригес, чиито тъмни очи още горяха от ярост.)

— И тъй като няма от какво да се страхуваме по отношение на инфекции, ще кажа на капитан Фолънбий, че екипажът може да излиза на повърхността без специална защита от атмосферата — продължи Саймън. — Очевидно липсата на излизане на повърхността е пагубна за дисциплината. Има ли някакви възражения?

Нямаше.

— Не виждам причина също да не преминем към следващата фаза от изследването — каза Саймън. — Предлагам да разположим лагер на мястото на първоначалното селище. Назначавам комитет от петима души да се изнесат там. Фоукс, тъй като може да управлява катер, Нови и Родригес, които ще се оправят с биологичните данни, а Вернадски и аз ще се грижим за химията и физиката. Останалите от вас, естествено, ще бъдете уведомени за всички открити данни по собствените ви специалности. Ще очакваме да помогнете в предлагането на линии на атака и така нататък. Постепенно можем всички да се изнесем там, но за известно време ще бъде само тази малка група. И до по-нататъшно нареждане комуникирането между нас и главната група на кораба ще става само по радиото, тъй като в случай, че на мястото на селището се окаже някаква опасност, каквато и да е тя, загубата на петима е достатъчна.

— Селището е съществувало на Млади няколко години, преди да загине — рече Нови. — Във всеки случай над година. Може да мине дълго време, докато се уверим, че сме в безопасност.

— Ние — отвърна Саймън, — не сме селището. Ние сме група от специалисти, които търсят проблема. Ще го открием, ако съществува и когато го сторим, ще го победим. И това няма да ни отнеме няколко години. А сега има ли някакви възражения?

Нямаше и срещата приключи.

17.

Марк Анунцио седеше на койката, прегърнал коляното си с ръце, а наведената му брадичка докосваше гърдите му. Очите му вече бяха сухи, но гласът му звучеше разстроено.

— Те не ме приемат — рече той. — Няма да ми позволят да отида с тях.

Шефийлд беше на стола срещу момчето, изпаднал в пълно объркване.

— Може да те вземат по-късно — каза той.

— Не — яростно възрази Марк, — няма. Те ме мразят. Освен това искам да отида сега. Никога по-рано не съм бил на друга планета. Има толкова много за гледане и научаване. Нямам право да ме спират, ако искам да отида.

Шефийлд поклати глава. Мнемониците бяха толкова твърдо обучени на мисълта, че *трябва* да събират факти и че никой или нищо не би могло или не би трябвало да ги спира. Навярно, когато се върнеха, можеше да препоръча известно смекчаване на системното обучение. В края на краищата, от време на време мнемониците трябваше да живеят и в действителния свят. Все повече и повече с всяко поколение, навярно, с нарастването на ролята им в Галактиката.

Направи си експеримент.

— Може да е опасно, нали знаеш? — подхвърли той.

— Не ме е грижа. Трябва да знам. *Трябва* да науча за тази планета. Д-р Шефийлд, отидете при д-р Саймън и му кажете, че тръгвам с тях.

— Не, Марк.

— Ако не го направите вие, ще ида аз. — Той изправи дребното си тяло от леглото, като предупреждение, че ще отиде още сега.

— Виж, ти си възбуден.

Марк сви юмруци.

— Не е честно, д-р Шефийлд. Аз открих тази планета. Това е *моята* планета.

На Шефийлд му стана съвместно. Това, което казваше Марк, в известен смисъл беше вярно. Никой, освен Марк, не знаеше това по-добре от Шефийлд. И никой, отново освен Марк, не знаеше историята на Млади по-добре от Шефийлд.

Едва през последните двайсет години, сблъскала се с нарастващата плътност на населението на по-старите планети и с отстъпването на галактическата граница от същите тези по-стари планети, Конфедерацията на световите бе започнала систематично да изследва Галактиката. Преди това човешката експанзия се осъществяваше случайно. В търсене на нова земя и по-добър живот, мъжете и жените следваха слухове за съществуването на обитаеми планети или пращаха непрофесионални групи да открият нещо обещаващо.

Преди сто и десет години една такава група открила Млади. Тя не докладвала официално за находката си, защото не искала да я последва тълпа от спекуланти със земя, търговци, експлоататори и изобщо подобна измет. През следващите месеци някои от неженените мъже уредили да бъдат доведени жени, така че селището трябва да бе процъфтявало известно време.

Година по-късно, когато някои вече били умрели, а повечето или всички останали били болни и умирали, те излъчили вик за помощ към Претория, най-близката обитаема планета. По това време преторианското правителство се намирало в някаква криза и препредало съобщението на Секторното правителство в Алтмарк. После Претория просто се оправдала, че забравила за проблема.

Действащо рефлекторно, алтмаркското правителство пратило на Млади медицински кораб. Той пуснал антисеруми и различни други запаси. Корабът не кацнал, защото медицинският офицер диагностицирал проблема от разстояние като грип и пренебрегнал опасността. Според доклада му, медицинските доставки щели да се справят отлично с болестта. Бе твърде възможно екипажът на кораба, страхувайки се от зараза, да се е възпротивил на кацането, но нищо в официалния доклад не показваше това.

В последния доклад от Млади, пратен три месеца по-късно, се казваше, че са останали само десет души и че те умират. Молеха за помощ. Този доклад бил насочен към самата Земя, наред с предишния медицински доклад. Централното правителство обаче представляваше

лабиринт, в който докладите постоянно се забравяха, освен ако някой нямаше достатъчно личен интерес и влияние, за да ги придвижи. Никой нямал особен интерес към някаква далечна, неизвестна планета, на която умирали десет мъже и жени.

Прибрана в архива и забравена — и в продължение на един век човешки крак не бе стъпвал на Млади.

После, покрай фурора, свързан с проучването на Галактиката, стотици кораби започнали да обикалят празните простори и да изследват тук-там. Потекли доклади, а после започнали да прииждат. Някои били пращани от Хидошеки Макояма, който минал през Херкулесовия куп два пъти (вторият път загинал в корабокрушение при кацане, като преди това твърдят му, отчаян глас предал по субетера последно съобщение: „Сега повърхността се приближава бързо, стените на кораба почервяват от триенето и той...“. И нищо повече).

Предишната година натрупаните доклади, прехвърлили всякаква смислена граница на човешките възможности да се справят с тях, бяха вкарани в преуморения Вашингтонски компютър с толкова висок приоритет, че изчакването бе продължило едва пет месеца. Операторите проверяваха данните за обитаемост на планетите и ето, Абу бен Млади поведе всички останали.

Шефийлд си спомни дивото „ура“. Звездната система беше ентузиазирано провъзгласена за собственост на Галактиката, а името Млади бе измислено от един умен младеж в Бюрото на Външните провинции, който чувстваше нуждата от лично приятелство между човека и света. Качествата на Млади бяха преувеличавани. Плодородието, климатът („вечна пролет в Нова Англия“) и най-вече огромното му бъдеще бяха възхвалявани без каквото и да е чувство за нужда от сдържаност. „През следващите милион години — заявяваха пропагандистите — Млади ще става по-богат. Докато други планети стареят, Млади ще става по-млад с отстъпването на ледовете и откриването на свежата почва. Винаги нова граница — винаги неизчерпаеми ресурси.“

След милион години!

Това беше шедьовърът на Бюрото. Той трябваше да бъде невероятно успешното откриване на програмата за финансирана от

правителството колонизация. Трябваше да е най-после началото на научното изследване на Галактиката за благо на човечеството.

И тогава дойде Марк Анунцио, който бе чул голяма част от всичко това и беше толкова развълнуван от перспективата, колкото и всеки земянин. Но един ден той се сети за нещо, което бе видял, докато небрежно бе преглеждал „нерешимите“ файлове на Бюрото на Външните провинции. Беше забелязал медицински доклад за някаква колония на планета от система, чиито описание и положение в космоса отговаряше на групата Лагранж.

Шефийлд си спомняше деня, в който Марк бе дошъл при него с тази новина.

Спомняше си също лицето на секретаря за Външните провинции, когато новината му беше съобщена. Бе видял как квадратната челюст на секретаря бавно се отпуска и как в очите му се появява израз на безкрайна неприязън.

Правителството се беше ангажирало! То щеше да превози милиони хора на Млади. Щеше да им даде обработваема земя и да субсидира първите доставки на семена, селскостопанска техника, фабрики. Млади щеше да е рай за много гласоподаватели и обещание за още по-голям рай за много повече други.

Ако Млади се окажеше планета-убиец поради една или друга причина, това щеше да означава политическо самоубийство за всички правителствени лица, замесени в проекта. Това означаваше доста високопоставени хора и не на последно място, секретаря за Външните провинции.

След дни на проверки и нерешителност, секретарят беше казал на Шефийлд:

— Изглежда като че ли ще трябва да открием какво е станало там и да го включим някак си в пропагандата. Не мислите ли, че така бихме могли да го неутрализираме?

— Ако случилото се не е прекалено ужасно, за да бъде неутрализирано.

— Но то не може да е такова, нали? Имам предвид, какво може бъде? — Човекът беше страшно нещастен.

Шефийлд сви рамене.

— Вижте сега — рече секретарят. — Можем да пратим кораб със специалисти на планетата. Само доброволци и хора, на които може да

се разчита, разбира се. Ще задвижим нещата възможно най-приоритетно, а проектът „Млади“ има значителна тежест, нали знаете? Ще забавим нещата тук и ще почакаме, докато се върнат. Това може да свърши работа, не мислите ли?

Шефийлд не беше сигурен, но внезапно закопня да отиде на тази експедиция и да вземе със себе си Марк. Би могъл да изследва един мнемоник в чужда среда и ако Марк би бил средството за разгадаване на мистерията...

Още от самото начало бяха приели, че става дума за мистерия. В края на краищата, хората не бяха измрели от грип. А и медицинският кораб не се беше приземил — екипът не бе видял какво *всъщност* става. Онзи медик наистина имаше късмет, че вече от трийсет и седем години беше покойник, защото сега щеше да бъде изправен пред военен съд.

Ако Марк би могъл да помогне за решаването на този проблем, Службата по мнемоника щеше да придобие огромна сила. Правителството трябваше да му бъде благодарно.

Но сега...

Шефийлд се чудеше дали Саймън знае историята за това как бе изваден на бял свят въпросът за първото селище. Беше почти сигурен, че останалите от екипажа не знаят. Не бе нещо, за което Бюрото би говорило с желание.

Пък и нямаше да е политично да използва историята като средство за изкопчване на отстъпки от Саймън. Ако поправката на Марк на „глупостта“ на Бюрото (опозицията несъмнено би използвала тази дума) бъдеше разгласена, то щеше да изглежда зле. Щом можеше да бъде благодарно, то можеше да е и отмъстително. Отмъщението срещу Службата по мнемоника нямаше да е никак приятно.

И все пак...

Шефийлд се изправи, взел бързо решение.

— Добре, Марк. Ще те отведа на мястото на селището. Ще отидем и двамата. Сега стой тук и ме чакай. Обещай ми, че няма да правиш нищо на своя глава.

— Обещавам — рече Марк. И отново седна на койката си.

18.

— Е, д-р Шефийлд, какво има? — попита Саймън. Астрофизикът седеше на бюрото си, върху което около малък Макфридов интегратор бяха строго подредени на купчини листове и филми, и гледаше как Шефийлд прекрачва прага.

Шефийлд небрежно седна върху стегнато опънатата завивка на койката на Саймън. Разбираше раздражения му поглед в тази посока и това не го тревожеше. Всъщност, даже по-скоро му доставяше удоволствие.

— Имам възражение срещу подбора ви на хора за експедицията — отвърна той. — Изглежда като че ли взимате двама души за физическите науки и трима — за биологическите. Нали така?

— Да.

— Предполагам, смятате, че с това покривате всичко, като овоспора на Даниелски в перихелий.

— О, Космосе! Имате ли какво да предложите?

— Бих искал да дойда самият аз.

— Защо?

— Не разполагате с човек, който да се грижи за менталните науки.

— За *менталните* науки! Мила Галактико! Д-р Шефийлд, напълно достатъчно е да рискуваме петима. Всъщност, докторе, вие и вашият... хм... подопечен сте назначени в научния персонал на този кораб по заповед на Бюрото на Външните провинции без каквито и да било предварителни консултации с мен. Ще бъда откровен. Ако се бяха консултирали с мен, щях да ги посъветвам да не ви взимат. Не виждам ролята на менталната наука в едно такова проучване, което, в края на краищата, е чисто физично. Много лошо е, че Бюрото иска да експериментира с мнемоници в случай като този. Не можем да си позволим сцени, като онази с Родригес.

Шефийлд реши, че Саймън не знае за връзката на Марк с първоначалното решение за изпращане на експедицията.

Той се поизправи на мястото си с длани на коленете и с изпънати настрани лакти, и каза с ледена официалност:

— Значи се чудите за ролята на менталната наука в едно такова проучване, д-р Саймън? Да предположим, ви кажа, че краят на първото селище вероятно може да се обясни на проста психологична основа.

— Това няма да ме впечатли. Психологът е човек, който може да обясни всичко и да не докаже нищо — усмихна се Саймън като човек, който е написал епиграма и е горд с нея.

Шефийлд не му обърна внимание.

— Нека да навлезе малко в подробности — продължи той. — С какво Млади е по-различен от всеки друг от осемдесет и три хилядите обитаеми светове?

— Информацията ни все още е непълна. Не мога да отговоря.

— О, изпускате най-същественото. Разполагали сте с необходимата информация още преди да дойдете тук. Млади има две слънца.

— Ами, разбира се. — Но астрофизикът допусна нотка на объркване в думите си.

— Цветни слънца, напомням ви. Цветни слънца. Знаете ли какво означава това? Означава, че едно човешко същество, вие или аз, напълно изложено на двете слънца, ще хвърля две сенки. Една синьо-зелена и една червено-оранжева. Правил ли сте си труда да проверите разпределението на цветовете в тези сенки? Как му казвахте, спектър на отражение?

— Допускам — надменно отвърна Саймън, — че ще са горе-долу същите, като радиационните спектри на слънцата. Какво се опитвате да постигнете?

— Би трябвало да проверите. Въздухът няма ли да поглъща някои дължини на вълните? Ами растенията? Какво остава? А и вземете луната на Млади, Сестрата. През последните няколко нощи я наблюдавах. Тя също е на цветовете и те си менят положението.

— Ами, разбира се, по дяволите. Тя минава през фазите си независимо с всяко от слънцата.

— Не сте проверили и нейния спектър на отражение, нали?

— Имаме го някъде. Но не представлява интерес. Така или иначе, какъв интерес представлява той за вас?

— Скъпи ми д-р Саймън, напълно установен психологичен факт е, че комбинацията от червен и зелен цвят упражнява вреден ефект върху мисловната стабилност. Тук имаме случай, в който червено-зелената хромопсихична картина (нека използвам специалния термин) е неизбежна и е представена при обстоятелства, изглеждащи съвсем неестествени за човешкия разум. Твърде възможно е хромопсихозата да е стигнала до фатално равнище чрез предизвикване на хипертрофия на троичните фоликули, от която следва церебрална кататония.

Саймън изглеждаше объркан.

— Никога не съм чувал за такова нещо — рече той.

— Естествено, че не сте — каза Шефийлд (беше негов ред да се държи надменно). — Вие не сте психолог. Сигурно не оспорвате професионалното ми становище?

— Не, разбира се. Но от последните доклади на експедицията е съвсем ясно, че са умирали от нещо подобно на дихателна инфекция.

— Правилно, но Родригес отрича това, а вие приехте професионалното му становище.

— Не съм казвал, че е било дихателна инфекция. Казах, че е приличало на такава. Къде навлиза вашето хромо-еди-какво си?

Шефийлд поклати глава.

— Вие, лаиците, си имате своите заблуди. Това, че има физичен ефект, още не означава, че може да няма ментална причина. Най-убедителният момент в теорията ми е, че червено-зелената хромопсихоза доказано се проявява първо като психогенна респираторна инфекция. Разбирам, че не сте запознат с психогениката.

— Не. Това е извън специалността ми.

— Ами, да. И аз бих казал така. Собствените ми изчисления показват, че при увеличеното кислородно налягане в този свят, психогенната респираторна инфекция е и неизбежна, и особено силна. Например, вие сте гледал луната — Сестрата, имам предвид — през последните няколко нощи.

— Да, гледал съм Илион. — Саймън не забрави официалното име на Сестрата дори сега.

— Наблюдавал сте я отблизо и в продължение на големи периоди от време, нали? Под увеличение?

— Да. — Саймън ставаше все по-неспокоен.

— А-ха — рече Шефийлд. — Цветовете на луната през последните няколко нощи бяха особено вредни. Сигурно трябва да сте забелязал съвсем слабо възпаление на слuzестата мембрана в носа и леко дразнене в гърлото. Все още нищо болезнено, мисля. Да сте кашлял или кихал? Не ви ли е малко трудно да преглъщате?

— Мисля, че... — Саймън преглътна, после рязко пое въздух. Проверяваше. След това скочи на крака със свити юмруци и заговори:

— Велика Галактико, Шефийлд, нямате право да мълчите за това. Чувствам го в момента. Какво да направя, Шефийлд? Не е нелечимо, нали? По дяволите, Шефийлд — гласът му стана писклив, — защо не ни го казахте по-рано?

— Защото — спокойно отвърна Шефийлд, — в това, което казах, няма нито думичка истина. Нито думичка. Цветовете не са вредни. Седнете, д-р Саймън. Започвате да изглеждате глупаво.

— Вие казахте — силно объркан и със задъхан глас рече Саймън, — че вашето професионално становище е, че...

— Моето професионално становище! Кометите да го вземат, Саймън, какво толкова вълшебено има в едно професионално становище? Човек може да излъже или просто да е невежа, даже по отношение на последните подробности на собствената си област. Специалистът може да греши, тъй като е несведущ по отношение на съседната област. Може да е сигурен, че е прав, и пак да греши. Вижте се. Знаете всичко за Вселената, а аз съм съвсем бос, известно ми е само, че звездата е нещо, което блещука, а светлинната година е нещо дълго. И въпреки това вие ще приемете безсмислената психология, на която всеки студент първокурсник по ментика би се скъсал да се смее. Не мислите ли, Саймън, че е време да се тревожим по-малко за професионалното становище и повече за цялостното координиране?

Цветът бавно се оттегли от лицето на Саймън. То стана восьчнобледо. Устните му трепереха. Той прошепна:

— Използвахте професионалния си статус като претекст, за да ме направите на глупак.

— Нещо такова — съгласи се Шефийлд.

— Никога не съм, *никога*... — задъха се Саймън и опита да почне отначало. — Никога не съм виждал нещо по-подло и неетично.

— Опитах се да ви обясня.

— О, успяхте. Успяхте. — Астрофизикът бавно се успокояваше и гласът му бе станал почти нормален. — Искате да взема онова ваше момче с нас.

— Точно така.

— Не. Не. Решително не. Беше „не“ преди да дойдете тук и ще си остане „не“ винаги.

— Какво ви беше основанието? Имам предвид, преди да дойда при вас.

— Той е психопат. Не може да работи с нормални хора.

— Бих ви бил благодарен да не използвате думата „психопат“ — мрачно каза Шефийлд. — Не сте компетентен да я използвате. Щом държите толкова на професионалната етика, не навлизайте в специалността ми в мое присъствие. Марк Анунцио е съвършено нормален.

— След онази сцена с Родригес? Да. О, да.

— Марк имаше правото да зададе въпроса си. Негова работа и задължение е да прави това. Родригес нямаше право да се държи грубо.

— Трябва да мисля първо за Родригес, ако нямате нищо против.

— Защо? Марк Анунцио знае повече от него. В това отношение, той знае повече от вас или мен. Имате ли намерение да се върнете с интелигентен доклад или ще задоволявате нечия дребнава суета?

— Вашите твърдения относно това какво знае момчето ви, не ме впечатляват. Отлично разбирам, че той е добър папагал. Обаче не разбира нищо. Длъжен съм да се грижа да му бъдат предоставяни данните, защото Бюрото нареди така. Не са се консултирали с мен — много добре. Ще сътруднича дотолкова. Той ще получава своите данни тук, в кораба.

— Не е равностойно, Саймън — възрази Шефийлд. — Той трябва да е на самото място. Може да види неща, които нашите тесни специалисти няма да забележат.

— Много вероятно — ледено отвърна Саймън. — Отговорът, Шефийлд, е „не“. Няма аргумент, който да може да ме убеди. — Носът на астрофизика беше остър и блед.

— Само защото ви направих на глупак ли?

— Защото нарушихте най-фундаменталното задължение на специалиста. Никой уважаващ се специалист не би използвал областта си, за да изтъкне наивността на специалист от друга област.

— И така ви направих на глупак.

Саймън се извърна.

— Моля, напуснете. Отсега нататък, докато трае пътуването, няма да общуваме помежду си извън най-неотложната работа.

— Ако си тръгна — каза Шефийлд, — останалите момчета могат да чуят за това.

Саймън се сепна.

— Искате да повторите малката ни схватка ли? — На устните му се появи хладна усмивка, която угасна презрително. — Само ще разкриете какъв подлец сте.

— О, съмнявам се, че ще го вземат толкова насериозно. Всички знаят за малките шегички на психолозите. Освен това, ще бъдат много заети да ви се смеят. Нали знаете — изключително внушителният д-р Саймън, изплашен от възпалено гърло и скимтящ за милост след няколко тайнствени, безсмислени думи.

— Кой ще ви повярва? — извика Саймън.

Шефийлд вдигна дясната си ръка. Между палеца и показалеца му имаше малък правоъгълен предмет с ред контролни щифтчета.

— Джобен магнетофон — поясни той. Психологът натисна едно от щифтчетата и гласът на Саймън внезапно каза: „Е, д-р Шефийлд, какво има?“.

Прозвуча помпозно, безапелационно и дори малко самодоволно.

— Дайте ми това! — хвърли се Саймън към високия психолог.

Шефийлд се отдръпна.

— Не се опитвайте да използвате насилие, Саймън. Бях в аматорската борба не чак толкова отдавна. Вижте, предлагам ви сделка.

Саймън все още се извиваше към него, забравил достойнството си и задъхан от ярост. Шефийлд го държеше на една ръка разстояние, като бавно отстъпваше.

— Нека заедно с Марк дойдем с вас и никой изобщо няма да види или чуе това.

Саймън бавно се успокояваше.

— Тогава ще ми го дадете ли? — задъхано попита той.

— След като Марк и аз стигнем до мястото на селището.

— Налага се да ви вярвам. — Изглежда полагаше големи усилия да го каже колкото е възможно по-обидно.

— Защо не? Можете определено да ми вярвате, че ще разглася това, ако *не* се съгласите. Ще го пусна първо на Вернадски. Ще му хареса. Знаете силното му чувство за хумор.

— Вие и момчето можете да дойдете с нас — рече Саймън с толкова тих глас, че едва се чуваше. После продължи силно: — Но запомнете това, Шефийлд. Когато се върнем на Земята, ще ви изправа пред Централния комитет на ГАНН. Обещавам ви. Ще бъдете лишен от професионални права.

— Не се страхувам от Галактическата Асоциация за Научен Напредък — отвърна Шефийлд. Той остави сричките да отекнат. — В края на краищата, в какво ще ме обвините? Нима ще пуснете този запис пред Централния комитет като доказателство? Хайде, хайде, нека се държим приятелски. Не искате да разгласите собствената си... хм... грешка пред най-важните клечки на осемдесет и три хиляди свята.

И излезе, като се усмихваше леко.

Но когато затвори вратата между себе си и Саймън, усмивката му изчезна. Не му бе приятно да направи това. И след като вече го беше сторил, се чудеше дали си струваше врага, който си бе създал.

19.

Седем палатки бяха изникнали близо до първото селище на Млади. Невил Фоукс ги виждаше всичките от ниския хребет, на който беше застанал. Бяха там вече от седем дни.

Той вдигна поглед към небето. Облаците бяха гъсти и обременени от дъжд. Това го зарадва. С двете слънца зад облаците, светлината беше сиво-бяла. Така нещата изглеждаха почти нормални.

Вятърът беше влажен и малко жулещ, като че ли бе април във Върмонт. Фоукс произхождаше от Нова Англия и сходството му харесваше. След четири-пет часа Лагранж I щеше да залезе и облаците щяха да станат ръждивочервени, а ландшафтът — сърдито неясен. Но Фоукс възнамеряваше дотогава да се върне в палатките.

Толкова близо до екватора и все пак така студено! Е, това щеше да се промени с хилядолетията. С отстъпването на глетчерите въздухът щеше да се затопли и почвата щеше да изсъхне. Щяха да се появят джунгли и пустини. Водното равнище в океаните щеше бавно да пълзи нагоре и да покрие безброй острови. Двете големи реки щяха да се превърнат във вътрешни морета и да променят конфигурацията на единствения голям континент на Млади — навярно щяха да направят от него няколко по-малки.

Фоукс се зачуди дали мястото на селището щеше да потъне. Сигурно, реши той. Може би това щеше да свали проклятието от него.

Разбираше защо Конфедерацията беше толкова дяволски притеснена да разгадае мистерията на онова първо селище. Даже да се касаеше просто за болест, трябваше да се намери доказателство. В противен случай, кой би се заселил на такъв свят? На суеверието за „примамката“ вярваха не само космонавтите.

Самият той... Е, първото му посещение на мястото на селището не беше толкова лошо, макар че се бе радвал да напусне дъжда и мрака. Вторият път беше по-зле. Трудно му бе да спи с мисълта, че навсякъде наоколо е мистериозната смърт на хиляда души, отделена от него само с онова невестествено нещо, времето.

С медицинско хладнокръвие Нови бе разкопал рушащите се гробове на десетина древни заселници. (Фоукс не би могъл и не погледна останките.) Имало само натрошени кости, беше казал Нови, по които нищо не можело да се разбере.

— Като че ли има нещо ненормално в полагането на костите — каза той.

После, когато го разпитваха, Нови беше признал, че това може да се дължи изцяло на стогодишното им излагане на влажната почва.

Фоукс си бе изфантазирал нещо, което го преследваше даже в часовете на бодърстване. Отнасяше се за някаква неуловима раса разумни същества, които живееха под земята и никога не бяха забелязвани, но които преследваха онова първо селище отпреди век със смъртоносно упорство.

Представяше си безшумна бактериологична война. Виждаше ги в лаборатории под корените на дърветата да култивират своите плесени и спори, в очакване да получат такива, които да живеят в човешки същества. Навярно хващаха деца, върху които да експериментират.

И когато откриваха онова, което търсеха, спорите се понасяха над селището в отровни облаци...

Фоукс знаеше, че всичко това е фантазия. Беше я измислил през будните нощи навън, без никакви други доказателства, освен треперения си стомах. Но сам в тази гора, той често се извърщаше с внезапната ужасяваща убеденост, че от здрача на хвърлената от Лагранж I сянка на някое дърво втренчено го гледат светещи очи.

Опитното му око на ботаник не пропускаше растителността, покрай която минаваше, колкото и да бе погълнат. Съзнателно беше тръгнал от лагера в нова посока, но вече бе виждал това, което видя и сега. Горите на Млади не бяха гъсти. Движението в тях не бе трудно. Малките дървета (само няколко бяха по-високи от три метра, макар че стволите им бяха почти толкова дебели, колкото на средните земни дървета) растяха на значително разстояние помежду си.

Фоукс бе измислил груба схема за подреждане на растителния живот на Млади в някакъв таксономичен порядък. Не осъзнаваше факта, че може би урежда собственото си обезсмъртяване.

Ето например аленото „щиково дърво“. Огромните му алени цветове привличаха насекомоподобни същества, които си правеха в тях

малки гнезда. Тогава (Фоукс не беше определил при какъв сигнал или импулс) от всички цветове на дадено дърво през нощта израстваха блестящо бели пестици. Всеки пестик беше висок шейсет сантиметра, като че ли от цветовете внезапно бяха изскочили щикове.

До следващия ден цветовете бяха опрашени и венчелистчетата се затваряха — около щика, насекомите и всичко останало. Изследователят, Макояма, го бе нарекъл „щиково дърво“, но Фоукс се бе одързостил да го преименува на *Migrania Fawkesii*.

Дърветата имаха едно общо нещо. Тъканта им беше невероятно здрава. Задача на биохимика щеше да е да определи физическото състояние на целулозната молекула, а на биофизика — да определи как се пренася водата през непромокаемата тъкан на дървото. Това, което Фоукс знаеше от опит, бе, че цветовете се чупеха при дърпане, а клоните едва се превиваха с мъка и изобщо не се чупеха. Джобното му ножче се беше изтъпило, без да направи и драскотина.

За да разчистят земя, на първите заселници очевидно им се бе наложило да изкопават дърветата, заедно с корените.

В сравнение със Земята, в горите почти нямаше животни. Това можеше да се дължи на ледниковия климат. Фоукс не знаеше.

Всички насекомоподобни същества имаха по две крила. И тези крила бяха мънички листчета, които трепкаха безшумно. Очевидно не бяха кръвосмучещи.

Единствената по-важна среща с животни, която бяха имали, бе внезапната поява на голямо летящо същество над лагера. Беше необходима високоскоростна снимка, за да се види действителната форма на животното, тъй като екземплярът, който бяха наблюдавали, очевидно изпълнен с любопитство, беше пикирал отново и отново над палатките със скорост, прекалено висока, за да може да се наблюдава спокойно с голо око.

Имаше четири крила, като предните завършваха с могъщи нокти, бяха ципести, почти голи и служеха за планиране. Задните две, покрити с подобен на коса пух, бързо се размахваха.

Родригес предложи името Тетраптерус.

Фоукс прекъсна спомените си, за да погледне трева, каквато не беше виждал преди. Тя растеше на гъсто петно и всеки стрък се разделяше на три части към върха. Той извади увеличителното си

стъкло и предпазливо попипа с пръст един от тях. Подобно на другата трева на Млади...

Именно тук Фоукс чу шумоленето зад себе си — не можеше да се сбърка. Послуша за миг, като туптенето на собственото му сърце заглушаваше звука, а после се обърна. Малък човекоподобен обект се отдръпна зад едно дърво.

Дъхът на ботаника почти секна. Той бръкна, за да извади бластера, който носеше, а ръката му сякаш се движеше в гъст сироп.

Дали фантазията му всъщност изобщо не беше фантазия? Дали, в края на краищата, Млади не беше обитаем?

Фоукс вцепенено откри, че е застанал зад друго дърво. Не можеше да остави това така. Знаеше го. Не можеше да съобщи на останалите: „Видях нещо живо. То може да е отговорът на всичко. Но се уплаших и го оставих да си тръгне.“

Щеше да му се наложи да направи известно усилие.

Едно „чашково дърво“ бе точно зад дървото, което скриваше съществуването. Беше разцъфнало; белите и кремави цветове се издигаха подутти нагоре, в очакване да уловят дъжда, който скоро щеше да завали. Чу се пукот от счупен цвят, във въздуха полетяха кремави тресчици и паднаха долу.

Не си въобразяваше. Зад дървото *имаше* нещо.

Фоукс пое дълбоко дъх и се хвърли напред, като държеше пред себе си бластера и се окуражаваше да стреля при най-малкия знак за опасност.

Но някакъв глас извика:

— Недейте. Това съм само аз. — Уплашено, но определено човешко лице погледна иззад дървото.

Беше Марк Анунцио.

Фоукс стреснато замръзна посред крачка. Накрая успя да изграчи:

— Какво правиш тук?

Като гледаше бластера в ръката на другия, Марк отвърна:

— Следвах ви.

— Защо?

— Да видя какво ще направите. Интересувах се от това, което бихте могъл да откриете. Мислех си, че ако ме видите, ще ме отпратите.

Фоукс се сети за оръжието, което все още държеше и го свали. Бяха му необходими три опита, за да го прибере в кобура.

Започнаха да падат първите едри капки дъжд.

— Не казвай нищо на другите — грубо каза Фоукс. Той враждебно погледна момчето и тръгнаха обратно към лагера поотделно и мълчаливо.

20.

Към седемте палатки вече бе добавена сглобяема централна зала и групата седеше вътре около дългата маса.

Беше велик момент, но твърде унил. Вернадски, който си бе готвил сам през годините в колежа, беше дежурен. Той вдигна димящото задушено от късовълновата печка и попита:

— Някой да иска калории?

Напълни щедро с черпака чиниите на екипа.

— Мирише много добре — със съмнение каза Нови.

Той набоде парче месо на вилицата си. Беше с възлилав цвят и бе твърдо, въпреки вътрешното нагриване. Парчетата билки, които го заобикаляха, изглеждаха по-меки, но по-малко ядивни.

— Е — рече Вернадски, — изяжте го. Сложете го в устата си. Опитал съм го и е добро.

Той натъпка устата си и задъвка. Продължаваше да дъвче.

— Жилаво, но добро.

Фоукс мрачно подхвърли:

— Сигурно ще ни убие.

— Глупости — отвърна Вернадски. — Плъховете живеят от това вече две седмици.

— Две седмици не е много — настоя Нови.

— Е, една хапка няма да ни убие — обади се Родригес. — Да речем, че е добро.

А и беше. Накрая всички се съгласиха. Засега изглеждаше, че когато животът на Млади изобщо можеше да се яде, бе вкусен. Зърната едва се смелваха на брашно, но след това можеше да се пече хляб с високо съдържание на протеин. Сега на масата имаше такъв хляб, тъмен и тежък. Но и той не бе лош.

Фоукс беше проучил растителния живот на Млади и бе стигнал до заключението, че един акър от повърхността на планетата, подходящо засят и поливан, можеше да изхранва десет пъти повече добитък, отколкото един земен акър с качество алфа-алфа.

Шефийлд бе впечатлен — беше говорил за Млади, като за житницата на сто свята, но Фоукс пренебрегна собствените си твърдения с едно свиване на рамене.

— Примамка — рече той.

Около седмица преди това групата бе развълнувана от внезапния отказ на хамстерите и белите плъхове да се докоснат до някои нови треви, които Фоукс беше донесъл. Смесването на малки количества с постоянните им дажби бе довело до смъртта на животните, хранени с тях.

Решение?

Не съвсем. Няколко часа по-късно Вернадски влезе и спокойно каза:

— Мед, олово и живак.

— Какво? — попита Саймън.

— Онези растения. Имат високо съдържание на тези метали. Навярно еволюционно развита защита от ядене.

— Първите заселници... — започна Саймън.

— Не. Невъзможно е. Повечето от растенията са си съвсем наред. Само тези, а никой човек не би ги ял.

— Откъде знаеш?

— Плъховете не го направиха.

— Те са само плъхове.

Точно това очакваше Вернадски. Той драматично обяви:

— Можеш да приветстваш един скромен мъченик на науката. Аз ги опитах.

— Какво? — извика Нови.

— Само близнах. Не се притеснявай. Аз съм от предпазливите мъченици. Както и да е, те са горчиви, като стрихнин. Какво очаквате? Ако едно растение се пълни с олово, за да държи животните настрана, какъв смисъл има за растението да накара животното да открие това, като умре, след като го е изяло? Малко горчив вкус в допълнение действа като предупреждение. Комбинацията предупреждение и наказание върши чудеса.

— Освен това — обади се Нови, — заселниците не са загинали от отравяне с тежки метали. Симптомите са други.

Останалите знаеха симптомите достатъчно добре. Някои с прости думи, други — с по-специализирани термини. Трудно и

болезнено дишане, което непрекъснато се е влошавало.

Фоукс остави вилицата си.

— Вижте сега, да предположим, че това растение съдържа някакъв алкалоид, който парализира нервите, контролиращи мускулите на белия дроб.

— Плъховете също имат мускули на белия дроб — възрази Вернадски. — То не ги уби.

— Може би има кумулативен ефект.

— Добре. Добре. Винаги, когато дишането ти става болезнено, ти отиваш в склада на кораба и гледаш да се излекуваш с нещо. Но не е хубаво да разчиташ на психосоматици.

Шефийлд промърмори:

— Това е моя работа. Не се притеснявай за нея.

Фоукс пое дълбоко въздух, после още един път. Навъсен, той постави още едно парче месо в устата си.

На ъгъла на масата Марк Анунцио, който ядеше по-бавно от останалите, си помисли за монографията на Норис Виноград „Вкус и мирис“. Виноград беше разработила вкусово-мирисова класификация, основана на ензимните възпиращи модели във вкусовите телца. Анунцио не знаеше точно какво означава това, но си спомняше символите, техните стойности и дескриптивните определения.

Докато поставяше вкуса на задушеното в три подкласификации, той привърши с храната. Челюстите леко го боляха от трудното дъвчене.

21.

Вечерта приближаваше и Лагранж беше ниско на небето. Денят беше ясен, сравнително топъл и Борис Вернадски се чувстваше доволен. Бе направил интересни измервания и искрящият му пуловер показваше очарователни промени от час на час със смяната на положението на слънцата.

В момента сянката му беше дълга и червена, като най-долната ѝ третина бе сива — там, където съвпаднаше със сянката от Лагранж II. Той протегна едната си ръка и тя хвърли две сенки. Едната, на разстояние от около четири и половина метра, беше размазано оранжева, а другата — в същата посока, но само на метър и половина — бе по-плътна синя. Ако имаше време, можеше да разработи красиви сянографи.

Мисълта му достави такова удоволствие, че не се ядоса, когато видя Марк Анунцио да се навърта наоколо.

Той остави нуклеометъра си и му махна с ръка.

— Ела насам?

Момчето неуверено приближи.

— Здравей.

— Искаш ли нещо?

— Просто... просто гледам.

— А? И, продължавай да гледаш. Знаеш ли какво правя?

Марк поклати глава.

— Това е нуклеометър — поясни Вернадски. — Пъхаш го в земята по този начин. Има генератор на силово поле отгоре, така че може да проникне в която и да е скала. — Докато говореше, той натисна нуклеометъра и уредът влезе на шейсет сантиметра в каменистата повърхност. — Разбираш ли?

Очите на Марк заблестяха и на Вернадски му стана приятно. Химикът продължи:

— Отстрани има микроскопични атомни пещи, всяка от които изпарява около милион молекули в околната скала и ги разлага на

атоми. След това атомите се обособяват на ядрена маса и заряд, и резултатите могат да се прочетат директно на екранчето по-горе. Разбираш ли всичко това?

— Не съм сигурен. Но е добре да го зная.

Вернадски се усмихна и каза:

— Приключваме с определяне на различните елементи в кората. На всички кислородно-водни планети е почти едно и също.

Марк сериозно събщи:

— Планетата с най-много силиций, за която зная, е Лепта — с 32,765%. Земята има само 24,862. Това е от тежестта.

Усмивката на Вернадски изчезна. Той сухо попита:

— Ти знаеш данните за всички планети, а, приятел?

— О, не. Не бих могъл. Не мисля, че всички са проучени. „Наръчникът на планетните кори“ на Бишун и Спенглоу изрежда данни само за 21 854 планети. Знаем всички тях, разбира се.

С определено чувство на изпразненост, Вернадски рече:

— Млади има по-равномерно разпределение на елементи, отколкото се среща обикновено. Кислородът е малко. Засега средната ми цифра е 42,113. Същото се отнася за силиция — 22,722. Тежките метали са десет до сто пъти по-концентрирани, отколкото на Земята. Това не е просто местен феномен, тъй като цялостната плътност на Млади е с 5% по-висока, отколкото на Земята.

Вернадски не беше сигурен защо казва всичко това на момчето. Чувстваше, че е отчасти, защото бе добре да намери някой, който да го слуша. Човек става самотен и разстроен, когато няма никой от собствената му област, с когото да разговаря.

Той продължи и лекцията започна да му доставя удоволствие.

— От друга страна, по-леките елементи са също по-добре представени. Океанските вещества са предимно натриев хлорид, както и на Земята. Океаните на Млади съдържат прилично количество магнезиеви соли. А да вземем това, което наричат „редки леки“. Това са елементите литий, берилий и бор. Те са по-леки от въглерода, всички те, но се срещат извънредно рядко на Земята, а на практика и на всички планети. Млади, от друга страна, е доста богат на такива елементи. Трите възлизат почти на четири десети от един процент от кората в сравнение с около четири хилядни на Земята.

Марк дръпна химика за ръкава.

— Имате ли списък с данните за всички елементи? Може ли да го видя?

— Предполагам, че да. — Той извади сгънат лист хартия от джоба си.

Усмихна се, когато Марк взе листа и каза:

— Не публикувай тези данни преди мен.

Марк погледна към тях веднъж и върна листа.

— Прегледа ли го? — изненадан попита Вернадски.

— О, да — замислено отвърна момчето. — Прочетох го целия. — Той се обърна на пети и се отдалечи, без да каже нито дума на раздяла.

Последните проблясъци на Лагранж I изчезнаха под хоризонта.

Вернадски погледа напрегнато след Марк и сви рамене. Той издърпа нуклеометъра си от земята и тръгна след него, насочвайки се обратно към палатките.

22.

Шефийлд беше умерено доволен. Марк се справяше по-добре, отколкото очакваше. Във всеки случай, той почти не разговаряше, но това не беше много сериозно. Поне проявяваше интерес и не се цупеше. И не избухваше.

Вернадски дори каза на Шефийлд, че предишната сутрин Марк е разговарял с него съвсем нормално, без повишен тон и от двете страни, за анализите на планетната кора. Вернадски малко се бе позасмял, като каза, че Марк знаел анализите на двайсет хиляди планети и някой ден би искал момчето да му ги повтори, само за да види колко време ще му отнеме.

Самият Марк не беше споменавал за това. Всъщност, той прекара сутринта в палатката си. Шефийлд надникна и го видя на леглото, втрещен в краката си, а после го остави със самия себе си.

Шефийлд чувстваше, че това, от което момчето действително има нужда, е ясна представа за самия себе си. Наистина ясна представа.

Засега нямаше никакви резултати. Цял месец — нищо. Родригес държеше твърдо срещу каквато и да било инфекция. Вернадски отричаше напълно хранително отравяне. Нови клатеше глава с решително възмущение при предположението за нарушен метаболизъм.

— Къде са доказателствата? — постоянно питаше той.

В края на краищата всички физични причини за смъртта бяха елиминирани по силата на становището на специалистите. Но мъжете, жените и децата бяха измрели. Трябваше да има причина. Можеше ли да е психологична?

Беше си направил шега със Саймън преди да дойдат тук, но сега бе крайно време да се отнесе сериозно към въпроса. Възможно ли бе заселниците да са се самоубили? Защо? Човечеството беше колонизирало десетки хиляди планети, без умствената стабилност на хората да е нарушена сериозно. Всъщност, самоубийствата, както и

случаите на психоза, бяха по-чести на Земята, отколкото където и да било другаде в Галактиката.

Освен това, селището отчаяно бе молило за медицинска помощ. Те не бяха искали да умрат.

Личностни разстройства? Нещо характерно за групата? Достатъчно, че да причини смъртта на повече от хиляда души? Малко вероятно. А и как можеха да се открият каквито и да било доказателства? Мястото на селището беше претърсено за филми и документи, дори най-незначителни. Нищо. Едно столетие влага не беше оставило никакви документи.

Така че работеше във вакуум. Чувстваше се безпомощен. Другите поне имаха данни — нещо, което да предъвкват. Той нямаше нищо.

Откри, че отново е при палатката на Марк и автоматично погледна вътре. Беше празна. Огледа се наоколо и зърна Марк да излиза от лагера и да навлиза в гората.

Шефийлд извика след него:

— Марк! Почакай ме!

Марк спря, като че ли понечи да продължи, помисли отново и остави дългите крака на Шефийлд да погълнат разстоянието между тях.

— Накъде беше тръгнал? — попита Шефийлд. (Дори след тичане беше необходимо да се задъхаш в богатата атмосфера на Млади.)

Марк беше намусен.

— Към въздушния катер.

— А?

— Не съм имал възможност да го видя.

— Ами, разбира се, че си имал възможност — възрази Шефийлд.
— Наблюдаваше Фоукс като ястреб на онова пътуване.

Марк се намръщи.

— Всички бяха наоколо. Искам да го видя сам.

Шефийлд се смути. Момчето беше ядосано. По-добре бе да се залепи за него и да разбере какво не е наред.

— Като си помислих, аз също бих искал да видя катера. Имаш ли нещо против да дойда с теб, а? — попита той.

Марк се поколеба. После отвърна:

— До-о-бре. Щом искате. — Това не бе точно любезна покана.

— Какво носиш, Марк? — попита Шефийлд.

— Клон от дърво. Отрязах го със звуково-полевия пистолет. Нося го със себе си просто в случай, че някой се опита да ме спре. — Той го размаха така, че оръжието изсвистя в гъстия въздух.

— Защо някой би искал да те спира, Марк? Аз бих го хвърлил. Той е голям и тежък. Можеш да нараниш някого.

Марк продължаваше да крачи напред.

— Няма да го хвърля.

Шефийлд се замисли за кратко, после реши да не се кара за момента. Първо щеше да е по-добре да стигне до основната причина за тази враждебност.

— Добре — рече той.

Въздушният катер лежеше на разчистено пространство и чистата му метална повърхност хвърляше зелени отблясъци (Лагранж II още не беше изгрял).

Марк внимателно се огледа.

— Никой не се вижда, Марк — рече Шефийлд.

Те се качиха на борда. Беше голям катер. Носеше седем души и необходимите припаси за три пътувания.

Шефийлд разгледа пулта за управление почти с благоговение.

— Представи си ботаник като Фоукс да се научи да кара такова нещо — каза Шефийлд. — Толкова е далеч от специалността му.

— Аз мога да карам катер — внезапно заяви Марк.

Шефийлд с изненада се втренчи в него.

— Нима?

— Наблюдавах д-р Фоукс, когато дойде. Знам всичко, което и той. А и той има наръчник за катера. Веднъж се промъкнах и го прочетох.

— Ами, това е чудесно — опита се да звучи възторжено Шефийлд. — Тогава разполагаме с резервен навигатор при спешен случай.

После се извърна от Марк и затова не видя клона, който се стовари върху главата му. Не чу тревожния глас на Марк, който каза:

— Съжалявам, д-р Шефийлд.

Честно казано, той дори не почувства удара, който го повали.

23.

Това беше вибрирането на приземяващия се катер, помисли си по-късно Шефийлд, когато се върна в съзнание. Смътно, болезнено долавяше нещо, което отначало не можеше да разбере.

Гласът на Марк стигна до него. Това беше първото му усещане. После, когато опита да се обърне и да застане на колене, усети, че главата му пулсира.

За известно време гласът на Марк беше само сбор от звуци, който не означаваше нищо за него. После те започнаха да се сливат в думи. Накрая, когато отвори очи и светлината пронизително нахлу, така че отново ги затвори, той успя да разбере изречения. Остана където си беше, с увиснала глава, като се държеше на едното си треперещо коляно.

Марк казваше със задъхан, висок глас:

— ... хиляда души са мъртви. Само гробове. И никой не знае защо.

Имаше някакъв тътен, който Шефийлд не можеше да определи. Дрезгав, пресипнал глас.

После отново се обади Марк:

— Вярно е. Защо, според вас, всички тези учени са на борда?

Шефийлд болезнено се повдигна на крака и се отпусна край една от стените. Допря ръка до главата си и когато я свали, видя, че е окървавена. Косата му беше спечена и сплъстена от кръв. Стенейки, той залитна към вратата на кабината. Опипа за дръжката и бутна вратата навътре.

Трапът беше спуснат. За миг той застана там, като се олюляваше и се страхуваше да се довери на краката си.

Трябваше да възприема всичко на части. И двете слънца бяха високо в небето и на триста метра от него гигантският стоманен цилиндър на „Трите G“ издигаше нос високо над дребните дървета, които го обграждаха.

Марк беше в основата на трапа, полуобкръжен от членове на екипажа. Те бяха голи до кръста и почернели почти като негри от ултравиолетовите лъчи на Лагранж I. (Ултравиолетовите лъчи бяха ограничени до поносима за човека степен благодарение единствено на плътната атмосфера и на дебелия озонен слой в горните ѝ части.)

Мъжът точно пред Марк се бе облегал на бейзболна бухалка. Друг подхвърляше топка във въздуха и я хващаше. Мнозина от останалите носеха ръкавици.

Смешно, помисли си Шефийлд, Марк се е приземил точно по средата на игрище.

Марк вдигна поглед и го видя. Той възбудено извика:

— Добре, питайте него. Хайде, питайте го. Д-р Шефийлд, не е ли имало предишна експедиция на тази планета и не са ли загинали всички мистериозно?

Шефийлд опита да отвърне: „Марк, какво правиш?“. Но не можа. Когато отвори уста, оттам се разнесе само стон.

Мъжът с бухалката попита:

— Истината ли казва момчето, господине?

Шефийлд се хвана за парапета с потни длани. Лицето на мъжа като че ли потреперваше. Имаше дебели устни и малки очички, потънали под четинести вежди. Потреперваше много опасно.

После трапът се приближи към него и се завъртя около главата му. Внезапно земята се оказа в ръцете му и усети студена болка в скулата си. Шефийлд се отказа да се съпротивлява и отново изпадна в безсъзнание.

24.

Вторият път се свести не така болезнено. Сега беше на легло и над него се бяха надвесили две замъглени лица. Дълъг, тънък предмет пресече линията на видимостта му и някакъв глас, който едва се чуваше над бученето в ушите му, каза:

— Сега ще дойде на себе си, Саймън.

Шефийлд затвори очи. Някак си изглежда осъзнаваше факта, че целият му череп е бинтован.

Полежа неподвижно за малко, като дишаше дълбоко. Когато отново отвори очи, лицата над него се бяха прояснили. Едното от тях бе кръглото лице на Нови, с малка, професионално сериозна бръчка между очите. Тя изчезна, когато Шефийлд каза:

— Здравей, Нови.

Другият мъж беше Саймън, стиснал зъби и разгневен, и все пак в очите му като че ли се забелязваше някакво задоволство.

— Къде сме? — попита Шефийлд.

— В космоса, д-р Шефийлд — студено отвърна Саймън. — От два дена сме в космоса.

— От два дена... — разшириха се очите на Шефийлд.

Нови се намеси.

— Получил си лоша контузия, почти фрактура, Шефийлд. Успокой се.

— Ами, какво е станало... Къде е Марк? Къде е Марк?

— Спокойно. Успокой се. — Нови сложи ръце на раменете на Шефийлд и го натисна надолу.

— Момчето ви е в ареста — отвърна Саймън. — В случай, че искате да знаете защо, той съзнателно предизвика бунт на борда на кораба и по този начин постави в опасност безопасността на петима души. Почти бяхме изолирани във временния си лагер, тъй като екипажът искаше да тръгне незабавно. Той ги убеди, капитанът де, да ни вземат.

Шефийлд се опита да свали задържащата го ръка на Нови от едното си рамо. Онзи неясен спомен за Марк и мъжа с бухалката. Марк казваше:

— ... всичките хиляда души са мъртви...

Психологът се приповдигна на лакът с огромно усилие.

— Виж, Саймън, не знам защо го е направил Марк, но нека разговарям с него. Ще разбере.

— Не е необходимо — отвърна Саймън. — Всичко ще се разбере на процеса.

Шефийлд се опита да свали задържащата го ръка на Нови от едното си рамо.

— Но защо да го правим официално? Защо да намесваме Бюрото? Можем да решим въпроса помежду си.

— Точно това възнамеряваме да направим. Според законите на космоса, капитанът е овластен да председателства процеси за престъпления и простъпки в дълбокия космос.

— Капитанът. Процес тук? На борда на кораба? Саймън, не му позволявайте да го направи. Това ще бъде убийство.

— В никакъв случай. Ще бъде честен и истински процес. Напълно съм съгласен с капитана. Дисциплината изисква процес.

— Виж, Саймън — неспокойно рече Нови, — иска ми се да не го правиш. Той не е във форма да го понесе.

— Много зле — каза Саймън.

Шефийлд продължи:

— Но ти не разбираш. Аз отговарям за момчето.

— Напротив, разбирам — възрази Саймън. — Точно затова те чаках да се върнеш в съзнание. Ти ще бъдеш изправен на процеса заедно с него.

— Какво!

— Ти си напълно отговорен за действията му. Конкретно, ти си бил с него, когато е откраднал въздушния катер. Екипажът те е видял на вратата на кабината на катера, докато Марк е подклаждал бунт.

— Но той ми строши черепа, за да вземе катера. Не разбираш ли, че това е акт на сериозно разстроен мозък? Не може да бъде подвеждан под отговорност.

— Ще оставим капитана да реши, Шефийлд. Остани с него, Нови — обърна се да си тръгне той.

Шефийлд призова цялата сила, която можеше да събере.

— Саймън — извика той, — правиш това, за да ми върнеш за урока по психология, който ти дадох. Ти, ограничен... дребнав...

И падна, останал без дъх, на възглавницата.

От вратата, Саймън подхвърли:

— А между другото, Шефийлд, наказанието за подклаждане на бунт на борда на кораб е смърт!

25.

Е, това си беше *своего рода* процес, мрачно си помисли Шефийлд. Никой не следваше точно законната процедура, но пък психологът беше сигурен и че никой не познава точната законна процедура, най-малко капитанът.

Използваха голямата зала за събрания, където, при обикновени пътувания, се събираше екипажът, за да гледа субетерните предавания. Този път екипажът беше твърдо изключен, но присъстваше целият научен персонал.

Капитан Фолънбий седеше зад бюрото, точно под субетерния приемателен куб. Шефийлд и Марк Анунцио седяха, отдалечени, от лявата му страна, с лице към него.

Капитанът не беше спокоен. Той редуваше неофициалните разговори с различните „свидетели“ с внезапни свръхсъдебни избухвания срещу шепненето сред зрителите.

Шефийлд и Марк, които се бяха срещнали за пръв път след полета с катера в „съдебната зала“, тържествено си стиснаха ръце по инициатива на психолога. Марк отначало се бе поколебал, хвърляйки бегъл поглед към пресечените на кръст лепенки, които все още стояха на едно избръснато петно от черепа на Шефийлд.

— Съжалявам, д-р Шефийлд. Много съжалявам.

— Няма нищо, Марк. Как се отнасяха с теб?

— Добре, предполагам.

Гласът на капитана прогърмя:

— Никакви разговори между обвиняемите.

Шефийлд възрази с разговорен тон:

— Вижте, капитане, ние не разполагаме с адвокати. Не сме имали време да се подготвим за делото.

— Не ви трябват адвокати — отвърна капитанът. — Това не е съдебен процес на Земята. А разследване на капитана. Съвсем друго нещо. Просто се интересувам от фактите, без никакви съдебни фойерверки. Протоколите могат да бъдат преразгледани на Земята.

— Но дотогава можем да бъдем мъртви — горещо възрази Шефийлд.

— Хайде да караме по-бързо — рече капитанът и удари по бюрото с алуминиев Т-образен клин.

Саймън седеше в първата редица от публиката и леко се усмихваше. Именно него Шефийлд наблюдаваше най-неспокойно.

Усмивката изобщо не слезе от лицето му, докато бяха привиквани свидетелите, за да потвърдят, че са били информирани, че на екипажа не трябва да бъде съобщен истинският характер на пътуването и че Шефийлд и Марк са присъствали, когато им е било казано това. Един миколог свидетелства за проведен с Шефийлд разговор, който показвал, че последният отлично знаел за забраната.

Изясни се, че Марк е бил болен през по-голямата част от пътуването към Млади и че се е държал странно, след като са кацнали на планетата.

— Как обяснявате всичко това? — попита капитанът.

От публиката внезапно прозвуча спокойният глас на Саймън.

— Бил е уплашен. Копнеел е да направи каквото и да било, което да го махне от планетата.

Шефийлд скочи на крака.

— Неговите забележки са незаконни. Той не е свидетел.

Капитанът тропна с Т-образния клин и каза:

— Седнете!

Процесът продължи. Беше привикан член на екипажа, за да свидетелства, че Марк ги е информирал за първата експедиция и че по това време Шефийлд е бил там.

— Искам да проведа кръстосан разпит! — извика Шефийлд.

— Ще имате тази възможност по-късно — отвърна капитанът.

Човекът от екипажа беше изпъден.

Шефийлд разглеждаше публиката. Изглеждаше очевидно, че симпатиите им не са изцяло на страната на капитана. Беше достатъчно психолог, за да се чуди, дори в този момент, колко от присъстващите са тайно облекчени от това, че са напуснали Млади и са всъщност благодарни на Марк за това, че е ускорил нещата. А и очевидният инсцениран характер на процеса не им се нравеше. Вернадски мрачно се мръщеше, а Нови гледаше Саймън с очевидно отвращение.

Точно Саймън притесняваше Шефийлд. Психологът чувстваше, че сигурно той бе тласнал капитана към това и именно той бе човекът, който можеше да настои за смъртна присъда. Шефийлд горчиво съжеляваше, че бе засегнал патологичната му суетност.

Но това, което наистина го озадачаваше най-много, беше отношението на Марк. Момчето не показваше признаци на космическа болест или на каквато и да било тревога. Той внимателно слушаше всичко, но като че ли не го трогваше нищо. Държеше се така, сякаш в момента не го засягаше нищо земно, сякаш някаква информация, която имаше, правеше всичко останало без значение.

Капитанът удари с Т-образния клин и рече:

— Предполагам, че това е всичко. Фактите са съвсем ясни. Безспорни. Можем да приключваме.

Шефийлд отново скочи.

— Почакайте. Не е ли наш ред?

— Тихо — заповяда капитанът.

— *Виe* пазете тишина. — Шефийлд се обърна към публиката. — Вижте, нямахме възможност да се защитим. Даже нямахме право на кръстосан разпит. Справедливо ли е това?

Надигна се ропот, който заглуши ударите на Т-образния клин.

— Какво има да защитавате? — студено попита Саймън.

— Може би нищо — извика в отговор Шефийлд, — и в такъв случай какво ще загубите, като ни изслушате? Или се страхувате, че можем да кажем доста в своя защита?

От публиката започнаха да се надигат отделни викове.

— Оставете ги да говорят!

Саймън сви рамене.

— Давайте.

Капитанът намусено попита:

— Какво искате да направите?

— Да действам като свой собствен адвокат и да извикам Марк Анунцио като свидетел — отвърна Шефийлд.

Марк се изправи достатъчно хладнокръвно. Шефийлд обърна стола му към публиката и му даде знак отново да седне.

Психологът реши, че няма полза да се опитва да имитира съдебните драми, които бе гледал по субетера. Помпозните въпроси за

името и миналия живот нямаше да доведат доникъде. По-добре беше да кара направо.

Затова попита:

— Марк, знаеше ли какво ще стане, когато разказа на екипажа за първата експедиция?

— Да, д-р Шефийлд.

— Тогава защо го направи?

— Защото беше важно всички да се махнем от Млади без да губим нито минута. Съобщаването на истината на екипажа бе най-бързият начин да изчезнем от планетата.

Шефийлд усети лошото впечатление, което отговорът направи на публиката, но можеше единствено да следва инстинкта си. Него и заключението му на психолог, че само конкретната информация бе в състояние да направи Марк или който и да е мнемоник толкова спокоен в подобен момент. В края на краищата, в конкретната информация се състоеше работата им.

— Защо беше важно да напуснем Млади, Марк? — попита той.

Момчето не трепна. То погледна право към наблюдаващите го учени.

— Защото знам какво е унищожило първата експедиция и бе само въпрос на време да убие и нас. Всъщност, вече може да е твърде късно. Възможно е сега да умираме. Възможно е всеки един от нас да е вече мъртвец.

Шефийлд остави ропота от публиката да се надигне високо и да утихне. Дори капитанът изглеждаше шокиран по неподвижността на Т-образния клин, а усмивката на Саймън започна да избледнява.

За момента Шефийлд бе по-малко загрижен за „информацията“ на Марк, каквато и да бе тя, отколкото за това, че действаше самостоятелно на нейна основа. Беше се случвало и преди. Марк бе поискал корабния дневник въз основа на някаква своя теория. Шефийлд се чувстваше огорчен, че тогава не изпита тази тенденция до крайност.

Затова следващият му въпрос, зададен с достатъчно мрачен глас, беше:

— Защо не се посъветва за това с мен, Марк?

Марк леко се поколеба.

— Нямахте да ми повярвате. Наложих се да ви ударя, именно за да не ви позволя да ме спрете. Никой от тях не би ми повярвал. Всички ме мразеха.

— Какво те кара да мислиш, че са те мразили?

— Ами, нали помните случката с д-р Родригес?

— Това беше доста отдавна. Другите не са спорили с теб.

— Разбирах го по начина, по който ме гледаше д-р Саймън. А д-р Фоукс искаше да ме застреля с бластер.

— Какво? — Шефийлд се извърна, като на свой ред забрави всякаква официалност, дължима на процеса. — Кажете, Фоукс, опитвал ли сте се да го застреляте?

Когато всички се обърнаха да го погледнат, Фоукс се изправи със силно почервено лице.

— Беше в гората и той се бе промъкнал крадешком след мен — обясни Фоукс. — Помислих, че е някакво животно и взех предпазни мерки. Когато видях, че е той, свалих бластера.

Шефийлд се обърна към Марк.

— Така ли е?

Марк отново се намуси.

— Ами... Помолих д-р Вернадски да видя някои данни, които беше събрал и той ми каза да не ги публикувам преди него. Опита се да ме изкара безчестен.

— Мили Боже, само се шегувах — долетя вик от публиката.

Шефийлд припряно каза:

— Много добре, Марк, не си ни вярвал и си чувствал, че трябва да предприемеш самостоятелни действия. А сега, Марк, да се върнем на въпроса. Какво, според теб, е убило първите заселници?

— То е можело да убие и изследователя, Макояма, само че той е загинал в катастрофа два месеца и три дни след като е докладвал за Млади, така че никога няма да разберем — рече Марк.

— Добре, но за какво говориш?

Настана пълна тишина.

Марк се огледа и отвърна:

— Прахът.

Разнесе се общ смях и страните на Марк пламнаха.

— Какво имаш предвид? — попита Шефийлд.

— Прахът! Прахът във въздуха. В него има берилий. Питайте д-р Вернадски.

Вернадски се изправи и си проби път напред.

— Какво значи това?

— Вие знаете — каза Марк. — Беше в данните, които ми показахте. Съдържанието на берилий в кората е много високо, така че същото трябва да се отнася и за праха във въздуха.

— И какво, ако е имало берилий? — попита Шефийлд. — Нека аз задавам въпросите, Вернадски. Моля ви.

— Берилиево отравяне, това е. Ако дишате берилиев прах, в белия дроб се появяват нелечими грануломи, каквото и да са те. Във всеки случай, дишането става затруднено и накрая настъпва смърт.

В схватката се намеси нов глас, силно възбуден.

— За какво говориш? Ти не си лекар. — Беше Нови.

— Зная — сериозно отвърна Марк, — но веднъж прочетох много стара книга за отровите. Беше толкова стара, че бе напечатана на истински страници от хартия. В библиотеката имаше няколко и аз ги прегледах, защото са такава рядкост, нали разбирате?

— Добре — кимна Нови. — Какво си прочел? Можеш ли да ми кажеш?

Марк повдигна брадичка.

— Мога да го цитирам. Дума по дума. „Изненадващо разнообразие от ензимни реакции в тялото се активират от известен брой бивалентни метални йони със сходен йонен радиус. Сред тях са магнезиевите, мангановите, цинковите, железните, кобалтовите и никеловите йони, както и някои други. Берилиевият йон, който има сходен заряд и размер, им действа като отрицателен катализатор. Ето защо берилият пречи на някои ензимно катализирани реакции. Тъй като очевидно белият дроб не може да изхвърля берилия, дишането на прах, съдържащ някои берилиеви соли, може да доведе до различни метаболитни разстройства, причиняващи сериозни заболявания и смърт. Известни са случаи, при които това води до смърт. Началото на симптомите е коварно, като понякога се отлага с три години след поглъщането. Прогнозата не е добра.“

Капитанът се наведе напред от вълнение.

— Какво значи всичко това, Нови? Има ли нещо смислено в приказките му?

— Не знам дали е прав или не, но в думите му няма нищо абсурдно — отвърна лекарят.

— Искате да кажете, че не знаете дали берилият е отровен или не — остро рече Шефийлд.

— Не, не знам — призна Нови. — Никога не съм чел нищо за него. Никога не ми е попадал такъв случай.

— Берилият не се ли използва за нещо? — обърна се към Вернадски Шефийлд. — А?

С огромна изненада, Вернадски отвърна:

— Не, не се използва. По дяволите, не се сещам да се използва за абсолютно нищо. Но ще ви кажа друго. В първите дни на атомната енергия той е бил използван в примитивните ураниеви реактори като неутронен децелератор, наред с други неща, като парафин и графит. Почти съм сигурен в това.

— Сега обаче не се употребява, така ли? — попита Шефийлд.

— Не.

Един електронен инженер съвсем внезапно се обади:

— Струва ми се, че берилиево-цинково покритие се е използвало при първите флуоресцентни лампи. Като че ли си спомням, че някъде се споменаваше.

— Нищо повече, обаче? — попита Шефийлд.

— Не.

— Добре тогава, слушайте всички — заговори Шефийлд. — На първо място, всичко, което цитира Марк, е точно. Така пише в книгата. Моето мнение е, че берилият е отровен. В ежедневиия живот това няма значение, защото съдържанието на берилий в почвата е много ниско. Когато човек концентрира берилий, за да го използва в ядрени реактори, флуоресцентни лампи или даже за сплави, той се сблъсква с токсичност и търси заместители. Открива такива, забравя за берилия и накрая забравя за неговата токсичност. А после се сблъскваме с необикновено богата на берилий планета, каквато е Млади и не можем да разберем какво ни е постигнало.

Саймън като че ли не слушаше. Той тихо попита:

— Какво означава „Прогнозата не е добра“?

— Това означава, че ако имаш берилиево отравяне, няма да оздравееш — замислено отвърна Нови.

Саймън се отпусна обратно на стола и започна да хапе устните си.

Нови се обърна към Марк:

— Предполагам, че симптомите на берилиевото отравяне...

Момчето незабавно реагира:

— Мога да ви дам пълния списък. Не разбирам думите, но...

— Една от тях не е ли „задух“?

— Да.

Нови въздъхна и каза:

— Според мен, трябва да се върнем на Земята колкото е възможно по-бързо и да се подложим на медицинско изследване.

— Но ако не оздравеем, какъв смисъл има? — слабо рече Саймън.

— Медицинската наука е напреднала от времето, когато книгите са се печатали на хартия — отвърна Нови. — Освен това, може да не сме погълнали токсична доза. Първите заселници са оцелели над година при непрекъснато поглъщане на прах. Ние бяхме там само месец, благодарение на бързата и драстична постъпка на Марк Анунцио.

Фоукс нещастно извика:

— За Космоса, капитане, да се махаме оттук и да се връщаме на Земята.

С това процесът приключи. Шефийлд и Марк излязоха сред първите.

Саймън последен стана от стола си и когато го направи, тръгна с апатичната походка на човек, фактически вече мъртъв.

26.

Системата Лагранж беше само звезда, загубена сред отдалечаващия се куп.

Шефийлд погледна към огромното петно светлина и рече:

— Толкова красива планета. — Той въздъхна. — Е, да се надяваме, че ние ще оживеем. Във всеки случай, правителството за в бъдеще ще внимава за планети с високо съдържание на берилий. Човечеството повече няма да се хване точно на такъв вид примамка.

Марк не отвърна на този идеализъм. Процесът беше приключил, вълнението бе изчезнало. В очите му имаше сълзи. Беше в състояние да мисли единствено за това, че може да умре и че ако се случеше така, щяха да останат толкова много неща, толкова много, много неща във Вселената, които никога нямаше да научи.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.